

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra divadelní vědy

Bakalářská práce

Simona Koudelková

Das Internationale Theater Frankfurt

Praha 2014

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Just, CSc.

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Vladimíru Justovi, CSc. za cenné připomínky, které celou mou práci směřovaly. Zuzaně Krouchalové za kontrolu německého překladu dotazníku pro studenty TFM a Carmině Friesinger z Das Internationale Theater Frankfurt za poslání grafů sledujících činnost tohoto divadla.

Tato práce by nemohla vzniknout bez podpory programu Erasmus, díky kterému jsem mohla v zimním semestru 2013/2014 studovat na Göthe Universität ve Frankfurtu am Main.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 22. května 2014

.....
Simona Koudelková

Abstrakt

Bakalářská práce Das Internationale Theater Frankfurt pojednává o multikulturní scéně věnující se mezinárodnímu divadlu, která vznikla ve Frankfurtu am Main. Popisuje divadelní prostředí v tomto městě se zacílením na mezinárodní divadlo. Věnuje se zejména dramaturgii zkoumané scény a popisuje i další faktory, které mají vliv na současné směřování tohoto divadla.

Klíčová slova

Das internationale Theater Frankfurt, mezinárodní divadlo, Frankfurt am Main, německé divadlo.

Abstract

This bachelor thesis aims to describe the international and multicultural focus that characterizes the theatre scene of Das Internationale Theater Frankfurt situated in Frankfurt am Main. It focuses not only on the International theatre as itself but also on the theatrical culture within the Frankfurt. The thesis concentrates mainly on dramaturgy of scenes and other factors which shape the course of this theatre.

Keywords

Das internationale Theater Frankfurt, international theater, Frankfurt am Main, German theater.

Obsah

Úvod	6
Frankfurt am Main a cizinci	7
Divadelní prostředí ve městě	9
Das Internationale Theater Frankfurt	13
Stručná historie divadla	13
Dramaturgie	15
Scény divadla	18
Shrnutí dramaturgie	34
Návštěvnost jednotlivých scén	37
Zacílení na diváka.....	40
Umístění a prostory Das Internationale Theater Frankfurt	40
Reklama, věk návštěvníků a ceny vstupného.....	41
Technické zázemí divadla a ceny pronájmu	43
Finanční situace divadla	44
Závěr.....	48
Prameny a literatura	51
Přílohy	55

Úvod

Přístup k mezinárodnímu divadlu je v dnešní době pro diváky již samozřejmostí. Funkci dodavatele zahraničního divadla a zprostředkovatele mezikulturního styku zastávají zejména festivaly. Ve velkoměstech se občas tohoto úkolu zhošťují mezinárodní divadla. Téměř vždy se však jedná pouze o prezentaci jedné kultury a tak vznikají anglická divadla, ruská nebo italská. Mezinárodní divadlo, které by prezentovalo více kultur současně, je však unikátní. Jedno takové vzniklo ve Frankfurtu am Main a své produkce uvádí pod německou, anglickou, hispánskou, italskou, ruskou scénou a pod scénou „jiné kultury“. To, že vzniklo právě v tomto městě lze odůvodnit vysokým počtem zde žijících cizinců, který je nejvyšší v celém Německu.

Stejně jako řada malých scén, bojuje Das Internationale Theater Frankfurt s finančními problémy. Alarmující však je, že město Frankfurt, které na chod divadla významně přispívá, odmítlo nadále poskytovat divadlu finanční podporu a to z důvodu esteticky sporného programu a špatného vedení divadla. Dá se tedy předpokládat, že se jedná o spornou scénu, která má jistě řadu problémů.

Tato práce si klade za cíl představit co možná nejpřesněji toto divadlo, jeho dramaturgii a faktory, které jeho chod ovlivňují. Zařadit ho do kontextu frankfurtského divadelního prostředí a tím odůvodnit nebo vyvrátit důležitost tohoto divadla z uměleckého a mezikulturního pohledu.

Frankfurt am Main a cizinci

Frankfurt am Main je pátým největším městem v Německu a největším městem spolkové země Hessenska. K 31. 12. 2012 zde žilo celkem 678 691 obyvatel. Frankfurt je vzhledem ke své velikosti přirozeně kulturním centrem Hessenska. Je v těsné blízkosti dalších velkých měst - Darmstadt, Mainz, Hanau a i s hlavním městem Hessenska - Wiesbadenem. Propojení těchto měst ještě posiluje S-Bahn¹, který toto spojení zajišťuje. Počet potenciálních kulturních návštěvníků je tedy mnohem vyšší.

Pro příliv návštěvníků je významným faktorem také mezinárodní letiště, které je třetí největší v Evropě a bez přesedání spojuje většinu významných světových měst. Na počet přenocování cizinců ve městě to ale velký vliv nemá, protože např. v roce 2009 bylo toto číslo pro Frankfurt am Main 2 000 000 (pro Prahu za stejné období 10 000 000).

Pro nás nejdůležitějším číslem, které lze vyčíst z grafů, je počet návštěvníků divadel na jednoho obyvatele. Čísla za rok 2008 jsou pro Frankfurt am Main 0,7 (Praha 2,2)².

Když srovnáme podíl zde žijících cizinců ve městě s podílem cizinců v jiných významných kulturních metropolích Evropy (München, Wien, Nürnberg, Milano, Berlin, Praha, Budapest, Dresden³), je toto číslo nejvyšší ze všech - 176 935 (26, 07%) cizinců⁴. Pro srovnání v Praze byl podíl cizinců ke stejnému dni 13,05%.

Protože se tato práce věnuje scéně Das Internationale Theater Frankfurt, která představení zde uváděná rozděluje na několik jazykově-kulturních scén, můžeme porovnat počty cizinců ve městě, kteří jsou s jednotlivými scénami jazykově spojeni.

Je samozřejmé, že počet cizinců z jednotlivých zemí není přesným odrazem počtu obyvatel Frankfurtu, kteří hovoří, nebo mají dokonce jako mateřskou řeč, jednotlivý jazyk. V následujícím výčtu uvádím jenom počet cizinců ze zemí, kteří mají v jednotlivém jazyku největší zastoupení.

¹ Vlak, který využívá také tunely U-Bahn (metro) ve městě, včetně centra, má tedy řadu zastávek. Není tedy nutné dojet pouze na nádraží a zde přestoupit na U-Bahn.

² Toto číslo je poměrem celkového počtu návštěvníků divadel v daném městě a počtem obyvatel zde žijících. Tedy počet návštěvníků divadel daného města děleno počtem obyvatel města.

³ Řazeno sestupně podle podílu cizinců na obyvatelstvu

⁴ Data ke dni 31. 12. 2012

Francouzská scéna - 3 659 (2,1% *) Francouzů ve městě

Scéna Hispano - 5 329 (3% *) Španělů ve městě

Italská scéna - 13 711 (7,7% *) Italů ve městě

Ruská scéna - 2 662 (1,5% *) Rusů ve městě

Anglická scéna - 2 791 (1,6% *) Angličanů ve městě; 2964 (1,7% *) Američanů ve městě

Německá scéna

Scéna: Jiné kultury

*procenta z celkového počtu cizinců ve městě.

Mezi jiné kulturní menšiny ve městě, které mají významné zastoupení v poměru cizinců, a pro které Das Internationale Theater Frankfurt nevyčleňuje jednotlivé scény, jsou: Poláci (11 942 – 6,7%), Chorvati (11 596 – 6,6%), Řekové (6 149 – 3,5%), Rumuni (5 937 – 3,4%), Turci (28 090 – 15,9%), Marokánci (5 711 – 3,2%), Indové (3 342 – 1,9%) a Japonci (2 875 – 1,6%).

V tomto oddílu zpracovávám data, která všechna odpovídají datu 31. 12. 2012.

Divadelní prostředí ve městě

Ve Frankfurtu am Main je okolo dvaceti stálých scén a padesáti souborů, které pravidelně uvádějí asi sto představení týdně. Nejdominantnější jsou městská divadla – Oper Frankfurt, Alte Oper, Schauspiel Frankfurt a Künstlerhaus Mousonturm.

Oper Frankfurt je mezinárodně uznávaným operním domem s titulem „Opernhaus des Jahres“ z roku 2003 vyhlášeným časopisem *Opernwelt*. Vysoce ceněný je také orchestr označený v roce 2009 stejným časopisem jako „Orchester des Jahres“. Nejnovějším oceněním tohoto domu je vítězství v kategorii „Opera Company“ v rámci „*International Opera Awards*“. **Alte Oper** byla za druhé světové války vybombardována, v osmdesátých letech opravena a v současné době funguje jako kongresové centrum a koncertní sál, kde vystupují zejména velká symfonická tělesa.

Schauspiel Frankfurt je největším činoherním divadlem ve městě, které sídlí ve stejném domě s Oper Frankfurt. Jeho hlavní scéna s jevištěm 24 krát 40 metrů je dokonce největší činoherní scénou v německy mluvících zemích, v tomto sále je 689 míst. Komornějším prostorem je „Kammerspiele“ se 187 místy. Méně využívanými prostory jsou ještě „Box“ se 66 místy a bývalý sklad a hlavní dílna frankfurtských tramvají „Bockenheimer Depot“. O velikosti této scény vypovídá také to, že pro sezónu 2013/2014 je naplánováno více než 25 premiér. Dramaturgie divadla se zaměřuje zejména na velké světové klasiky – v sezóně 2013/2014 je tu například premiérován Dostojevského *Idiot*, *Aiás* od Sofokla (v Bockenheimer Depot), Ibsenova *Nora* nebo také *Zámek* od Kafky. Inscenační přístup na této scéně se vždy snaží o co největší aktualizace a podpoření moderní scénografie. Poslední městskou scénou je **Künstlerhaus Mousonturm**, který je experimentální scénou, jež láká zejména mladé publikum. Je centrem pro divadlo, zejména performance, tanec a v menší míře koncerty a výtvarné umění.

Z tohoto shrnutí vyplývá, že městská divadla se snaží pokrýt většinu kulturní poptávky. Je zde však minimálně reflektován tanec, kterému se sice věnuje Künstlerhaus Mousonturm, ale chybí zde stálý baletní soubor, který není ani v Oper Frankfurt. Dále zde, možná překvapivě, chybí scéna pro děti a mládež.

Mimo městská divadla jsou ve městě dominantní tři privátní divadla. **Fritz Rémond Theater in ZOO**, **Die Komödie** a **The English Theatre**. Tyto scény spojuje komerčně

zaměřená dramaturgie a zejména provoz seriálového typu, kdy je uváděna jedna inscenace dlouhodobě a poté je až vystřídána další. Všechny tři scény také uvádí své vlastní inscenace. Fritz Rémond Theater in ZOO a Die Komödie vede stejný ředitel a i dramaturgie je vedená téměř totožně. Je zajímavé, že i tak se tyto scény, které mají obě okolo 350 míst v hledišti, dokážou uživit. Masově zaměřenou dramaturgii sice má i The English Theater, její specifikum ale je v představeních hraných v angličtině.

Poslední a také nejpočetnější skupinou ve městě jsou malé scény, mezi které patří také Das Internationale Theater Frankfurt. V této skupině je také nejvíce problémů, které se rozhodl kulturní úřad města v roce 2012 řešit vypracováním posudku těchto scén a zvážením jejich další podpory ze strany města. Je zde hlavně problém s estetickým přínosem, nebo suplováním repertoáru městských divadel. Je však nesporným faktem, že omezením podpory od města se tyto divadla dostávají do fatální existenční krize, což jistě nepomůže zkvalitnění uměleckých požadavků, ba právě naopak. Na druhou stranu je však nutné zdůraznit, že za umělecky hodnotnými inscenacemi míří diváci skutečně do městských divadel.

Mezinárodní divadlo ve městě

Jak již bylo dříve řečeno, Frankfurt am Main je městem s největším podílem cizinců v Německu. To se samozřejmě odráží také v kulturním dění ve městě. Mimo Das Internationale Theater Frankfurt jsou ve městě ještě další scény, které se věnují mezikulturní problematice.

Mezi tato divadla patří **Interkulturelle Bühne**, která sebe sama prezentuje jako místo, kde se setkávají umělci a kultury. Pravidelně pořádá kulturní salóny, kde se předpokládá aktivní zapojení návštěvníků. Někdy se tento salón věnuje „pouze“ navazování kontaktů uvnitř německé společnosti, například improvizními vystoupeními, jindy se věnuje přímo mezikulturní problematice. Například se zde pořádá „Frankphoner Salon“ zaměřený na střet s francouzskou kulturou. Každou první středu v měsíci je zde „Kultursalon kulinarisch“, kde se představují turecké pokrmy.

Je zde také možné navštěvovat placené kurzy herectví pro dospělé. Nacvičené inscenace se poté prezentují v rámci programu divadla a tento soubor se také podílí na pravidelně uváděných improvizčních večerech.

Směr této scény se také odráží ve čtyřtýdenním festivalu **Days of Respect**, který Interkulturelle Bühne pořádá každý rok na podzim. Má svou hlavní myšlenku v toleranci a respektu. Prezентuje rozdílné kultury nebo náboženství skrze jejich umění. V jeho rámci se pořádají jak divadelní představení, tak koncerty, filmy a výstavy.

Další mezinárodní scénou, která se však zaměřuje spíše na masové publikum je **The English Theatre**. Tuto scénu každoročně navštíví asi 60 000 diváků. Jako jediné mezinárodní divadlo ve Frankfurtu uvádí vlastní inscenace, které jsou v angličtině. Na obsazení rolí do připravovaných show probíhají konkurzy v USA a v Anglii, z řad herců se tedy v drtivé většině jedná o rodilé mluvčí. Uvádí se zde jak muzikály, tak činohra, vše je ale směřováno výrazně komerčním směrem. I systém uvádění představení je v broadwayském stylu, kdy se uplatňuje seriálový provozní model.

Tato scéna se nezaměřuje ani tak na turisty, jako přímo na obyvatele Frankfurtu am Main a jeho okolí. Logicky využívá dominantní postavení angličtiny při výuce cizích jazyků ve školách a nabízí tedy školní představení, jež ještě doplňuje připravenými materiály pro učitele, které se mohou využít ve vyučování. Divadlo také podporuje spolupráci se studenty vysokých škol, kterým nabízí praktika. Pro širokou veřejnost potom divadelní spolek „Drama Club“, kde se zájemci učí hrát v angličtině.

Největší skupinou cizinců ve městě jsou Turci, kterých zde žije více než 28 000. O kulturní styk s touto skupinou se sice trochu snaží Interkulturelle Bühne, ale jinak není tato skupina ve městě nijak výrazně kulturně reflektována. Do nedávně doby bylo odrazem propojení turecké a německé kultury kabaretní divadlo **Die Käss**, založené tureckým komikem Sinasi Dikmenem. Ten se ve svých programech věnoval mezikulturní problematice těchto dvou zemí. V roce 2012 však odešel do důchodu a divadlo předal novému, již německému, vedení, které však už není zacílené na mezikulturní problematiku. V současné době se na této scéně uvádí zájezdové kabaretní programy.

Jako mezinárodní můžeme z části považovat také **Künstlerhaus Mousonturm**, který je centrem pro setkávání experimentálního umění, kde se často představují také zahraniční umělci.

Další kontakt s mezinárodní kulturou zprostředkovávají festivaly. Mezi ty, které se věnují mezinárodnímu divadlu, řadíme **Starke Stücke Festival**, jenž je zacílený na děti a

mládež. Nekoná se pouze ve Frankfurtu am Main, ale v celém Hessensku. Pořádá se každoročně v březnu a trvá 10 dní a například v roce 2014 se v rámci festivalu odehrálo více než 100 představení. Pravidelně se zde představují soubory z Belgie, Německa, Francie, Itálie, Nizozemska a Švýcarska.

Mezinárodním divadelním projektem, který se představuje frankfurtskému publiku je **Aerowaves**. Tento evropský spolek sdružuje umělce věnující se současnému tanci. Každý rok na podzim je vybráno několik tanečních skupin a choreografů. Ti svou práci prezentují v následujícím roce v partnerských městech projektu, tedy i ve Frankfurtu am Main.

Mezinárodní kulturní nabídka ve městě reflektuje mezinárodní složení obyvatel, ale například zde zcela chybí scéna, která by byla kulturně navázána na největší skupinu cizinců ve městě, tedy tureckou. Je také překvapující, že se ve městě pořádá minimum mezinárodních divadelních festivalů. Není tedy zde, dle mého názoru, dostatečný přístup ke kulturně autentickým zahraničním představením. Kromě Künstlerhaus Mousonturm, který vzhledem ke globálnímu propojování experimentální kultury představuje zahraniční inscenace, je ve městě minimální možnost se k tomuto druhu divadla dostat. Ani The English Theater se v tomto ohledu nedá považovat za místo, kde je možné vidět kulturně autentické inscenace, protože zde uváděné inscenace jsou již přímo tvořené pro tuto scénu a tedy pro frankfurtské publikum. Tento požadavek nespĺňuje ani Interkulturelle Bühne. Das Internationale Theater Frankfurt by tedy mohlo být v tomto ohledu ve městě jedinečné.

Das Internationale Theater Frankfurt

Stručná historie divadla

Dohledat velký počet informací o historii divadla je bohužel nemožné. Jediné zpracované dějiny jsou ty, které jsou uvedeny na webových stránkách divadla. To považuji za zvláště smutné, kvůli období, kdy tato scéna nebyla pouze stagiona, ale uváděla i svá vlastní představení.

Počátky „Das Internationale Theater Frankfurt“ můžeme datovat do roku 1987, kdy byla založena nezisková organizace „Theater in Bornheim e. V.“ v čele s Wernerem Andreasem. Tato scéna měla 50 míst k sezení a představení zde uváděná byla převážně v němčině. Od roku 1990 podporuje scénu město Frankfurt a divadlo se brzy rozrůstá o scény: „English Pocket Theatre“ (1992), „das Théâtre Français“ (1993), „das Russkij Teatr“ (1994), „das Teatro Italiano“ (1996), „das Teatr Polski“ (1997).

V roce 1994 přijalo divadlo nový název „International Theater Frankfurt“, který byl o dva roky později změněn na současný název „Internationales Theater Frankfurt“. Herní plán vyplňovaly jak vlastní inscenace, tak představení hostujících souborů.

Spolek „Gesellschaft der Freunde Internationales Theater Frankfurt e. V.“, který vznikl v roce 1995, si vzal za cíl podporovat divadlo v jeho cizojazyčné činnosti, o což hlavně usiloval předseda spolku Jan H. Mayer.

Scénu v Bornheimu musí divadlo opustit v září 1996 a přestěhovat se do nových prostor v „ZOO Passage“. Tyto prostory prochází v následujících měsících rekonstrukcí a v červnu 1997 je oficiálně otevřen nový sál s kapacitou 160 míst.

Ze strany města Frankfurt se ozývají varovné signály, že nebude již nadále podporovat divadlo ve své činnosti. Ve snaze udržet divadlo nad vodou se zde uvádí tři nové muzikály, které mají zvýšit návštěvnost. To bohužel nepomůže a kulturní úřad oficiálně uzavírá divadlo. V roce 1998 vzniká nová nezisková organizace pod stejným názvem. Ta už však funguje pouze jako pohostinská scéna. Divadlo dostává podporu ze strany města 50 000 € a ze soukromých zdrojů dalších 25 000 € na obnovení činnosti. I přes tuto skutečnost vede divadlo

od roku 1999 neustálý boj o přežití, i když se mu dostává podpory od řady sponzorů a soukromých osob.

Divadlo spouští také své internetové stránky (1999), online prodej lístků (2008) a zakládá si i stránku na Facebooku (2012). Modernizace se dostane také technickému zázemí a prostorům divadla.

Město se rozhoduje již nadále finančně nepodporovat divadlo (2012), z důvodu esteticky sporného programu. Divadlo má finance pouze pro rok 2013 a vznikají proto petice pro zachování divadla. V roce 2014 divadlo i nadále funguje.

Současným ředitelem je Jan H. Mayer (od roku 1998). Mimo ředitele má divadlo čtyři stálé zaměstnance – dva pracovníky v administrativě a dva techniky.

Dramaturgie

V této části bych ráda představila dramaturgii Das Internationale Theater Frankfurt a faktory, které ji ovlivňují. Protože je tato scéna v současné době značně kritizována zejména ze strany města, kdy je předmětem sváru její esteticky sporný program, je samozřejmé, že je nemožné vyhnout se konfrontaci i s touto problematikou.

Na úvod cituji úlohu divadla, která je prezentována na jeho webových stránkách, a v následujících oddílech na body zde vytyčené budu reagovat. Tento článek, kde je vysvětlena úloha a úkoly (die Aufgabe) divadla, cituji v plném rozsahu a bez jakýchkoliv zásahů, protože jej považuji za klíčový při hodnocení plnění cílů, které si tímto divadlo samo sobě vytyčuje.

*“Authentische Kunst aus ihrer Heimat, gespielt mit Herz und Seele: Das bieten Künstler und Ensembles jährlich aus rund 25 Kulturen im **Internationalen Theater Frankfurt**. 150 Veranstaltungen bringen sie bei 100 Gastspielen pro Jahr auf die Bühne. Für die Landsleute der Künstler will das Internationale Theater ein Stück Heimat sein, für das übrige Publikum einen Plattform, um so die Kulturen der hier lebenden Bürger mit ausländischer Herkunft für alle sichtbar und erlebbar zu machen, ihnen Gesicht und Stimme zu geben. Gleichzeitig will es für die jeweiligen Bevölkerungsgruppen (Communities) der Ort sein, an dem sie die Künste Ihrer Heimat unter professionellen Rahmenbedingungen pflegen können. Und es will zur lebenden Vermittlung von Fremdsprachen beitragen. All dies soll einen Beitrag leisten, Vorurteile gegenüber dem Fremden abzubauen. Theater hat hierbei eine wichtige Rolle: Kultur schafft Beziehungen zu Menschen, zwischen Menschen, zu ihrer kulturellen Herkunft, zu ihren eigenen Lebensformen. Viele Sprachen in vielen künstlerischen Ausdrucksformen unter einem Dach schaffen den Nährboden für den interkulturellen Austausch und für die Wertschätzung des Fremden. Und dies zu Eintrittspreisen, die sich jeder leisten kann. Das unterscheidet das Theater von allen anderen in der Stadt und erklärt seine ausgeprägte Vielfalt.*

Herz des Hauses ist das Sprechtheater mit etwa der Hälfte der Vorstellungen. Gezeigt werden aber alle nur erdenklichen Kunstformen: Konzertabende von Klassik bis Klezmer, von Chanson über Fado bis zu Jazz und Musical. Tanz von Flamenco und Tango über indischen Tanz bis hin zu klassischem Ballett. Filme, Lesungen und Ausstellungen runden das Programm ab. Regelmäßig bietet das Theater Veranstaltungen aus der französischen, englischen, italienischen, russischen und hispanischen, aber auch deutschen Kultur.

Sporadisch kommen Vorstellungen aus weiteren 20 Kulturen und Sprachräumen auf die Bühne.

Dank ihrer guten technischen Ausstattung, ihrer hohen Flexibilität und der gemütlichen Atmosphäre in ihren Räumen eignet sich diese Gastspielbühne auch hervorragend für geschäftliche und private Veranstaltungen mit und ohne künstlerische Gestaltung, mit und ohne Catering.

In seiner jetzigen Form wurde das Internationale Theater 1998 gegründet. Es liegt gut erreichbar am Anfang der Hanauer Landstraße in der Zoo-Passage (S-Bahn vor der Tür, Parkmöglichkeit im Haus) und bietet eine professionelle Bühne mit der natürlichen Akustik eines Konzertsaals. Betrieben von einem erfahrenen ehrenamtlichen Manager und wenigen engagierten festen Mitarbeitern für Licht, Ton und Administration, lebt das Theater weitgehend von dem hohen künstlerischen Niveau und Engagement seiner Künstler – „ein Kulturzentrum mit wichtigen Funktionen, das aus der multikulturellen Metropole Frankfurt nicht wegzudenken ist.“ (Stadt Frankfurt).”⁵

⁵ Zdroj: <http://www.internationales-theater.de/das-theater-DE/Aufgabe-DE/> 6. 3. 2014

Český překlad: “Autentické umění z domoviny hrané duchem a srdcem: To nabízejí ročně umělci a soubory ze zhruba 25 Kultur světa v Internationalen Theater Frankfurt. 150 představení (100 programů) je uváděno ročně na této scéně. Pro krajany umělců je das Internationale Theater kusem domoviny, pro ostatní publikum platformou, kde kultury zde žijících občanů se zahraničním původem dostávají obličej a hlas. Současně je pro zde žijící komunity místem, kde se může pěstovat umění z domoviny v profesionálních podmínkách. To také přispívá k živé výuce cizích jazyků. To vše by mělo přispět ke snížení předsudků vůči cizincům. Divadlo má přitom důležitou roli: kultura vytváří vztah k lidem a mezi nimi, k jejich kulturním původům, k vlastnímu způsobu života. Mnoho sdělení v mnohých uměleckých formách pod jednou střechou vytváří živnou půdu pro mezikulturní výměnu a pochopení hodnot něčeho cizího. A to při ceně vstupného, které si může dovolit každý. To vyčleňuje divadlo ze všech jiných ve městě a objasňuje jeho jedinečnou rozličnost.

Srdcem divadla je činohra s polovinou všech představení. Jsou zde ale i jiné umělecké formy: koncerty od klasiky po klezmer, od chanzonu přes fado k jazzu a muzikálu. Tanec od flamenca a tanga přes indický tanec až ke klasickému baletu. Filmy, přednášky a výstavy. Pravidelně nabízí divadlo akce z francouzské, anglické, italské, ruské a hispánské, ale také německé kultury. Sporadicky se na jevišti představují také akce z dalších dvaceti kultur a jazykových skupin.

Díky dobrému technickému vybavení, vysoké flexibilitě a příjemné atmosféře je také ideálním místem k pořádání firemních i soukromých akcí s nebo bez kulturního programu a s nebo bez cateringu.

Z tohoto článku můžeme tedy vyextrahovat několik základních bodů, ve kterých vidí divadlo svou úlohu:

1. Prezentace autentického umění dovezeného z domoviny zde žijících cizinců.
2. Pro ostatní diváky kontakt s cizí kulturou.
3. Živá výuka jazyků a snížení předsudků vůči cizincům.
4. Mezikulturní výměna.
5. Výhodné ceny vstupného, které si může dovolit každý.
6. Srdcem divadla je činohra s polovinou všech představení.
7. Profesionální jeviště s dobrým technickým vybavením.
8. Prostor divadla je vhodný pro pořádání firemních a soukromých akcí s kulturním programem, nebo bez něj a dále s cateringem, nebo bez cateringu.
9. Divadlo s vysokou uměleckou úrovní.

Nakolik se sebezprezentace divadla shoduje s realitou, můžeme hodnotit v následujících oddílech.

V dnešní podobě funguje divadlo od roku 1998. Nachází se na začátku Hanauer Landstraße v ZOO-Passage (S-Bahn před dveřmi, parkování v domě) a nabízí profesionální jeviště s přirozenou akustikou koncertního sálu. Chod zaručuje zkušený manažer, který je neplaceným dobrovolníkem, stálí spolupracovníci pro světlo, zvuk a administrativu, divadlo žije vysokou uměleckou úrovní a angažovaností jeho umělců – „Kulturní centrum s důležitými funkcemi, které je neodmyslitelnou součástí multikulturní metropole Frankfurt.“ (město Frankfurt)“

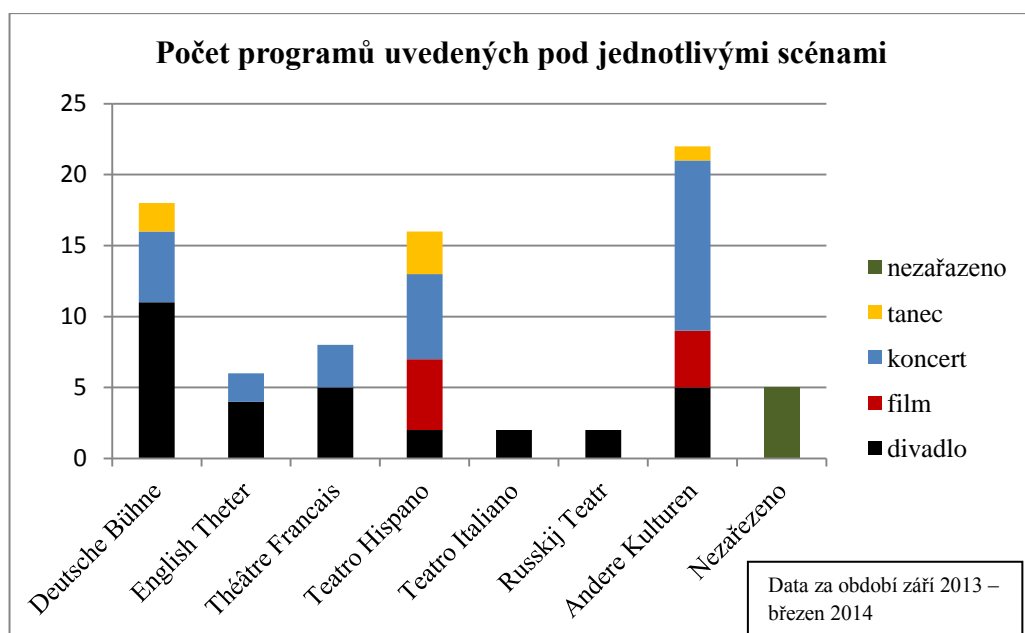
Scény divadla

Das Internationale Theater Frankfurt dělí akce zde uváděné pod scény: Deutsche Bühne, English Theater, Théâtre Francais, Teatro Hispano, Teatro Italiano, Russkij Teatr, Andere Kulturen. Toto dělení je kulturně problematické, protože se často nejedná o kulturně autentické inscenace a akce jsou pod jednotlivé scény řazeny podle jazyku, ve kterém jsou uváděny.

V následujícím představení jednotlivých scén vycházím z akcí, které zde byly uvedeny v období září 2013 až březen 2014. Protože se mi nepodařilo zpětně dohledat, pod které scény a žánry divadlo zařazuje akce z období září 2013 až leden 2014, na základě dostupných informací rozřazuji tyto akce sama. Držím se kritérií, které divadlo používá pro rozřazení akcí v období únor a březen 2014. Akce tedy zařazuji podle jazyka, ve kterém jsou uváděné (u divadelních představení), a u koncertů a tanečních vystoupení podle národnosti umělců. Podle žánrů dělím akce následovně: divadelní představení (včetně kabaretů, literárních večerů, one man show a motivační večer), film, koncert, tanec a nezařazeno. Nevyčleňuji tedy oblast hudebního divadla. Do poslední kategorie řadím představení baletních škol a koncert *Jazz classics*, protože se stejný koncert odehrál také v březnu 2014 a divadlo jej také zařadilo do kategorie „nezařazeno“. Do následujících grafů je také započítán pouze počet uvedených programů, ale nikoliv počet představení.

Z následujícího grafu vyplývá, že je zde značný rozdíl mezi jednotlivými scénami v počtu uváděných programů, kdy na jedné straně stojí scéna Andere Kulturen s 22 akcemi a proti ní Russkij Teatr nebo Teatro Italiano s pouhými dvěma akcemi.

Při sečtení všech akcí uvedených ve sledovaném období také vyplývá, že se uvedlo 79 programů. Vzhledem k tomu, že málokdy jsou představení reprízována, tak je jasné, že divadlo není rozhodně časově vytížené a není tedy v situaci, kdy by vzhledem ke svému nabitému hracímu plánu mohlo mezi nabízenými inscenacemi vybírat.

Žánry uváděné v divadle ve sledovaném období září 2013 až březen 2014

Nejčastěji uváděným žánrem v Das Internationale Theater Frankfurt jsou divadelní akce (31), následují koncerty (25) a s výrazným odstupem potom film (9) a tanec (6).

Nejčastěji jsou v oblasti divadla uváděny autorské hry, kterých je celkem dvacet dva a pouhých osm uvedených inscenací jsou pravidelná dramata. V rámci divadelních žánrů můžeme inscenace zde uváděné rozdělit na osm kabaretů, dva literární večery, jedno motivační vystoupení, jeden storytelling, jedno interaktivní představení pro děti, jedno dětské představení, dvě monodramata a patnáct činoherních inscenací.

Deutsche Bühne

Jak již bylo řečeno, řazení uváděných akcí ve sledovaném divadle pod jednotlivé scény je z kulturního pohledu problematické. To se projevuje zejména u Deutsche Bühne, protože řada akcí, které jsou jazykově zařazeny pod jiné scény, vznikla v Německu a vystupují v nich cizinci žijící v Německu a někdy i Němci samotní.

Může být překvapivé, že na scéně mezinárodního divadla dostává prostor i místní kultura, je ale nutné podotknout, že některé akce, které jsou zde uváděné, jsou mezikulturně zacílené. Na druhou stranu je nesporným faktem, že je pod touto scénou hned po scéně Andere Kulturen uváděno nejvíce akcí.

Nejčastěji se na této scéně provádějí divadelní produkce. Celkem se zde ve sledovaném období uvedlo 11 divadelních akcí, což je více než polovina všech programů zde uvedených. Nejčastěji se žánrově jedná o kabaret (8 akcí), což je také odrazem kladného vztahu německého publika k tomuto žánru. To také potvrzuje historický vývoj kabaretu, který je s Německem úzce spjat. V žádném ze zde uváděných kabaretů nevystupují více než dva herci, v některých se jedná dokonce o One man show. Témata těchto kabaretů jsou rozdílná – politický kabaret *Tunel am Ende des Lichts* paroduje politické dění v Německu; kabaretní večer Alexeje Borise, ruského žida narozeného v Německu, zase útočí na předsudky o Židech, *Nord – Süd – Gefälle* angličana Mika McAlpina a Turka Aydina Isika je založený na konfrontaci „jižanských“ a „severských“ zvyklostí; nebo produkce Roberta Kreise, která se snaží odkazovat k poetice dvacátých let. Nejčastěji vystupujícím kabaretním umělcem na této scéně je Moritz Stoepel, který ve sledované době předvedl čtyři své inscenace, v nichž často spojuje literaturu, hudbu a filozofické zamyšlení.

Umělecké ztvárnění a také kvalita těchto nabízených kabaretních programů je značně rozdílná. Na jedné straně stojí herec, muzikant a autor Moritz Stoepel, jehož programy jsou poeticky laděné jak svou látkou (Jedním z jeho programů je také zpracování románu Hermanna Hesse *Das Glasperlenspiel*, který líčí svět, v němž se kulturní elita uzavře před ostatními lidmi a buduje kulturu zcela odděleně bez kontaktu s okolním světem.), tak způsobem provedení, kdy své texty podbarvuje hrou na různé hudební nástroje, které sám ovládá, nebo si do svých programů zve také jiné muzikanty (např. klavíristu). Vše se však uvádí s mírou dobrého vkusu, kdy je herecký projev a používání hudebních nástrojů vždy v souladu s poetikou zpracované látky a rozhodně se nedá považovat za samoučelné předvádění. Moritz Stoepel vystupuje jak v zahraničí, tak v Německu a spolu s Freie Schauspiel Ensemble Frankfurt získal cenu Harlekin – Preis města Frankfurt.

Na druhé straně stojí satirické kabarety, které si kladou za cíl hlavně pobavit. Například *Ein Abend mit Robert Kreis*⁶ paroduje dvacátá léta. Přestože se snaží tento komik přiblížit atmosféru těchto let, vystupuje ve svých programech silně nalíčen – s očními linkami, namalovaným knírkem, tvářemi a dokonce i se rtěnkou, což má za následek transvestitský nádech. Jeho vystoupení jsou někde na pomezí parodie a snahy o autenticitu, nejvíce však působí jako prvoplánový a hlavně nedomyšlený pokus.

Mimo kabaretní akce byl pod touto scénou uveden literární večer *Konsequenz des Herzens*, kde byly za doprovodu kytary recitovány verše židovské básnířky Marschy Kaléko.

⁶ Navštíveno 9. 2. 2014

Dále pak motivační představení *Die 3 Trainöre*, které vysvětluje lidem jak postupovat, aby byli úspěšní.

Jedinou „klasickou“ činoherní inscenací uvedenou pod touto scénou je *Der Dieb von Bagdad*. Uvedl ji zde frankfurtský soubor TeAtrum VII, který nemá svou stálou scénu, ale naopak pro své projekty vyhledává prostředí, která jsou zajímavá ve vztahu k jednotlivým inscenacím. Hrají tedy někdy v továrně nebo garáži. Během představení také hrací prostor někdy mění a začínají například ve foyer a až později se přesunou na jeviště. Inscenace tohoto souboru jsou jak publikem, tak recenzenty často velmi dobře hodnoceny a to nejenom kvůli snaze o netradiční práci s prostorem. V Das Internationale Theater Frankfurt tento soubor uvádí inscenaci, která vznikla na motivy oscarového filmu Alexandra Kordy *Der Dieb von Bagdad*⁷ (1940).

Z pohledu mezikulturní a mezinárodní problematiky se ze zde uvedených divadelních programů tomuto tématu alespoň částečně věnují dva kabarety (*Schwarz – Rot – Koscher* a *Nord – Süd – Gefälle*) a literární večer *Konsequenz des Herzens*. Tedy tři z jedenácti akcí.

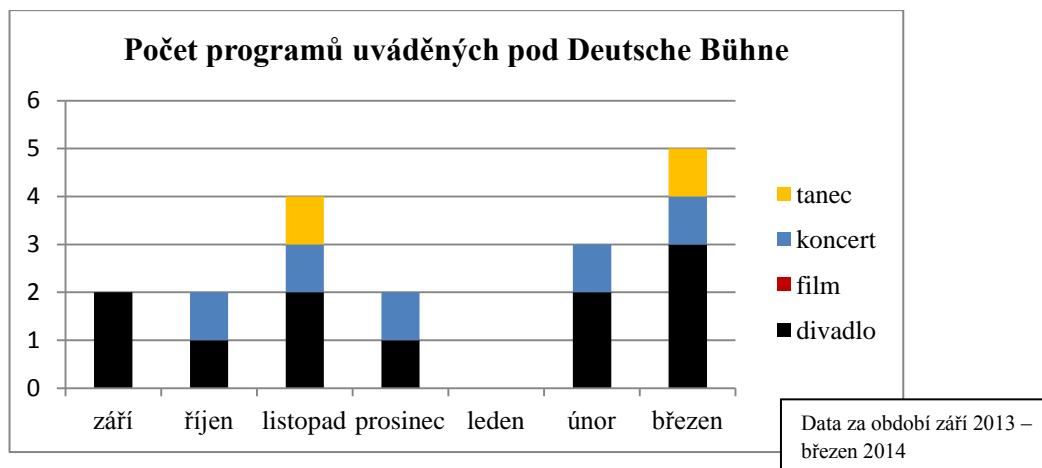
Ve sledovaném období se pod touto scénou uvedlo celkem pět koncertů⁸, z nichž můžeme jako mezinárodně nebo mezikulturně přínosné označit tři.

V oblasti tance se uvedly na této scéně dvě akce. Obě inscenace vznikly ve Frankfurtu am Main a vždy se představili pouze němečtí tanečníci. V obou představeních se předváděly africké tance.

Z celkového počtu osmnácti akcí uvedených ve sledovaném období pod touto scénou se tedy dotýká mezinárodní či mezikulturní problematiky celkem osm akcí. Pokud budeme tuto scénu hodnotit také z pohledu prezentace německé kultury, je zajímavé, že se zde uvádí opravdu vysoký počet kabaretů, které jsou s Německem neodmyslitelně spjaté, a zde se tento fakt pouze potvrzuje. Uvedla se zde také většina žánrů, které toto divadlo pravidelně uvádí. Jediná oblast, která nebyla zastoupena, je film.

⁷ U nás uvedeno pod názvem *Zloděj z Bagdádu*

⁸ Jednalo se o dva chansonové večery, jeden z nich zaměřený pouze na francouzské chansony. Oba dva ve složení zpěv a klavír. Dále pak dva koncerty klezmerových kapel a jeden koncert Denise Wittberga, kde zazněly písně z dvacátých let za doprovodu bigbandu.

English Theater

English Theater je nejstarší cizojazyčnou scénou divadla, byla vyčleněna v roce 1992 pod názvem „English Pocket Theater“.

Ve sledované době byly na této scéně prezentovány čtyři divadelní programy a dva koncerty⁹. Žánry tanec a film nebyly ani jednou zastoupeny. Programy řazené pod touto scénou jsou v divadle uváděny pravidelně a divákům byl každý měsíc nabídnut alespoň jeden program řazený pod tuto scénu. Možná je ale překvapivé, že ani jeden měsíc nebyly na této scéně uvedeny více jak dva programy. Přestože je popularita anglicky mluveného divadla ve Frankfurtu am Main (a nejen zde) značná, musíme brát v potaz, že je tato scéna suplována mnohem větším divadlem The English Theatre Frankfurt.

Přestože počet uvedených divadelních inscenací na této scéně není vysoký, u počtu představení je tomu právě naopak a na této scéně je nejvyšší počet repríz u jednotlivých akcí. Tři ze čtyř divadelních produkcí zde byly uvedeny více než šestkrát. Dvě divadelní produkce: *Where love lies* (šest repríz) a *Before it's broken* (šest repríz), jsou od frankfurtské skupiny Boothwessel Production Company. První uvedenou hru napsal člen skupiny Steward Booth, režirovala ji pak Anna Jane Rogers. U druhé inscenace je situace právě opačná, autorem byla Anna Jane Rogers a režisérem Sewart Booth. Stewart Booth je zároveň hercem a v obou inscenacích také vystupoval. Obě hry líčí okamžik zlomové situace v rodině, kdy

⁹ Americká klavíristka Lusina Khachatryan předvedla skladby Roberta Schumanna. Jazzový ansámbl převážně amerických muzikantů pak ve vánočním období uvedl koncert *Christmas in New Orleans*.

dochází k překypění emocí, na základě kterých začínají na povrch vycházet další a další problémy. Ve *Where love lies* se jedná o konflikt staršího manželského páru a v *Before it's broken* o spor otce se synem. Co do počtu herců jsou obě inscenace komorní, protože zde nevystupují více než tři aktéři. Je zajímavé, že přestože tato divadelní společnost funguje od roku 2001, nejsou k jejich inscenacím dohledatelné žádné recenze. Protože tento soubor nemá ani vlastní webové stránky, jediným zdrojem informací může být jeho zanedbaná facebooková stránka, nebo stránky Das Internationale Theater Frankfurt, se kterým dlouhodobě spolupracuje.

Dále zde byla uvedena vánoční inscenace *Dickens by candlelight* (7 repríz) provedená skupinou TLS Frankfurt, která se zaměřuje na výuku angličtiny formou divadla. To, že je tato inscenace určena hlavně pro studenty, se také odráží na ceně vstupného, kdy bylo žákovské vstupné pouhých 5 €. Dále je k této inscenaci dostupný také výukový materiál, kde jsou různá cvičení navazující na shlédnuté představení.

Do kontrastu k těmto akcím vstupuje storytelling *Tales to laugh at - tales to wonder at*¹⁰ Richarda Martina – anglického učitele, který žije v Německu, kde vyučuje angličtinu. Ten v sobě objevil komediální talent, který předvádí ve svých vystoupeních.

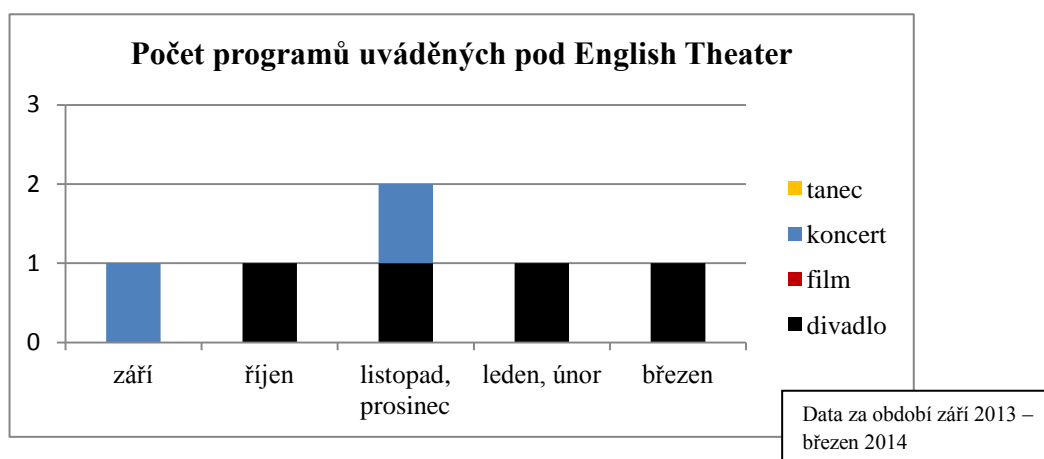
Frankfurter Rundschau: *"Er beherrscht die Kunst, sein Publikum in den Bann zu ziehen, noch bevor er ein Wort gesagt hat. Am Spiel seiner Augen, die er für den Bruchteil einer Sekunde schließt, dann wie erstaunt öffnet, so als habe er innere Gesichte gehabt, ist schon der Kommentar abzulesen: unwahrscheinlich, aber wahr. Die Übertragung klappt. Kindlichen Gemüts lauscht man den seltsamen Begebenheiten, ist abwechselnd verblüfft, amüsiert oder geängstigt."* („Ovládá umění okouzlit publikum ještě před tím, než řekne slovo. Hra jeho očí, která se na zlomek sekundy uzavře, poté se v úžasu otevře a v jeho obličeji lze číst komentář: neuvěřitelný, ale pravdivý. Přenos vyšel. S dětskou naivitou naslouchá podivné příhodě, střídavě je ohromený, baví se nebo je vystrašený“) Tuto recenzi uvádím pro srovnání, protože já mám na výstupy Richarda Martina zcela odlišný pohled.

Výstupy Richarda Martina jsou velmi amatérské, postrádající dostatečný herecký projev. Tento komik rád dokresluje všechno svoje vyprávění i názornými pohyby, takže když nějaká postava někam jde, tak on přešlapuje také. Při předvádění osob z vyprávění posune ramena dopředu, mírně zvedne ztuhlé ruce, pokrčené v loktech, vytáhne a zavrátí hlavu a prohne se v zádech. Vše ještě dokresluje pitvořivými grimasami a používá nepřirozené pauzy,

¹⁰ Navštíveno 22. 3. 2014

při kterých i někdy zavírá oči, jako-by si vzpomínal na text. V okamžicích civilního (?) projevu vypadá, jako když potlačuje smích, protože jeho příběhy jsou natolik úžasné a vtipné, že rozesmívají i jeho. Hodnotit obsahovou stránku je samozřejmě sporné, protože zřejmě odráží to, jaké publikum je v sále očekáváno.

Ve srovnání s německou scénou je zde tedy uváděno více „klasických činoherních inscenací“ a jako na jediné scéně zde byla uvedena inscenace (*Dickens by candlelight*), jejíž hlavním cílem je výuka cizího jazyka. Kromě poslední inscenace se ale i na této scéně potvrzuje fakt, že v pořadech zde uváděných málokdy účinkuje větší počet aktérů. Nejdůležitějším faktem však je, že všechny divadelní akce uvedené pod touto scénou vznikly v Německu a jsou adresovány přímo německému publiku.

Théâtre Francais

Théâtre Francais je scénou, která vznikla v roce 1993. Dalo by se předpokládat, že vzhledem k blízkosti francouzských hranic od Frankfurt am Main, budou pořady na této scéně patřit mezi nejuváděnější. Sice tomu tak není, ale o zájmu o tuto scénu svědčí také fakt, že silvestrovský program¹¹ byl právě francouzský.

¹¹ v grafech řazen kvůli své specifčnosti společenské akce pod „nezařazeno“ a do následujícího grafu tedy nezapočítán

Na této scéně ve sledovaném období zcela chybí zastoupení žánrů tanec a film a všechny tři zde uvedené koncerty byly chansonové¹².

Divadelních programů bylo na této scéně uvedeno celkem pět. Pro Das Internationale Theater Frankfurt je typické, že jsou zde představovány autorské divadelní programy a proto inscenace souboru Campagnie Série Illimitée z Nice, který nastudoval *Les Chaises* (Židle) a *La Lecon* (Lekce) od Ionesca, vybočují z dramaturgického směřování divadla. Je velká škoda, že k těmto inscenacím režisérky Léonie Bayle nejsou dohledatelné recenze. Jisté podle výběru her je, že tyto inscenace jistě nemíří k masovému publiku.

Další dovezenou, tedy autentickou produkcí, je *Centenaire Albert Camus L'etranger*. Pierre – Jean Peters vytvořil tuto autorskou hru jednoho herce na základě románu Alberta Camuse *L'etranger* (*Cizinec*). V inscenaci vystupují také muzikanti hrající na elektrickou kytaru, bicí a basu.

Na francouzské scéně mají své zastoupení také produkce, které vznikly v Německu. Mezi ně patří také komedie Clauda Magniera *Oscar*, který nastudoval soubor francouzských ochotníků La compagnie derdiedascalies z Frankfurtu am Main.

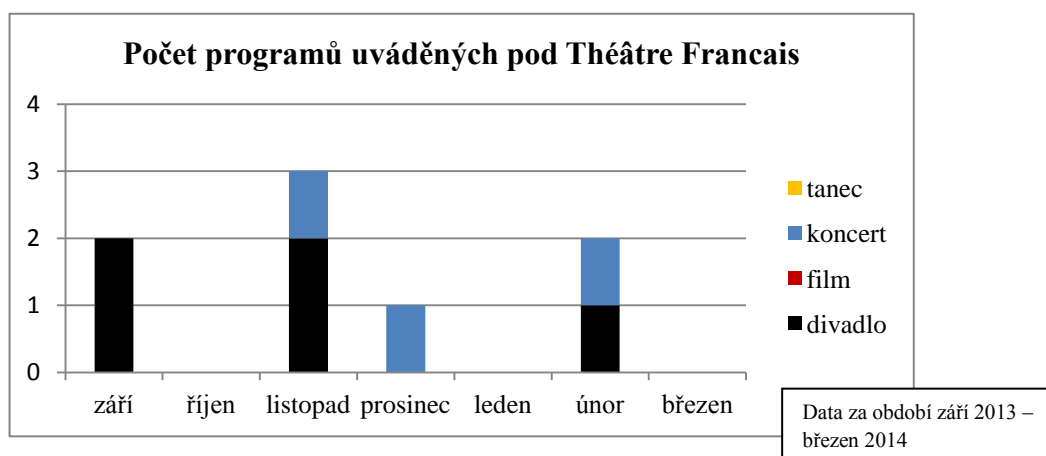
Poslední uvedenou divadelní produkcí na této scéně je velmi zajímavá směs několika kultur *Voltaire Candide l'africain*¹³. Nastudovala ji africká skupina Marbayassa z Burkina Faso v rámci tamního frankofonního festivalu. Při práci s novelou *Candide* byla provedena jedna základní změna – děj byl přesunut z Evropy do západní Afriky. V této inscenaci režiséra Guye Girouda hraje důležitou roli také africká hudba a tanec (obojí provozují herci samotní). Z mého pohledu je však nejzajímavější herecký projev, který působí jako loutkové divadlo. Jak mluvené slovo, tak mimika jsou vedeny velmi zjednodušeně až primitivně. Do tohoto „čistého“ projevu vstupují výrazné až chaotické pohyby, které jsou ale téměř vždy velmi hlasité, ať už se jedná o chůzi, která je spíše dupáním, nebo neustálé padání. Tento projev může odůvodnit závěrečná část, kdy herci začnou tancovat tradiční africké tance, při kterých se tělo stává dalším hudebním nástrojem. Herci tleskají a zejména akcentují každý dopad svého chodidla na zem a lze zde tedy spatřit spojitost mezi tanečním a hereckým projevem. Je také zajímavé jaké „vtipy“ jsou v inscenaci použity. Jedná se například o

¹² Dva z nich uvedl francouzský chansoniér Philippe Huguét, který vystudoval operní zpěv v Mannheimu a v současnosti koncertuje jak v Německu, tak ve Francii. Druhým chansoniérem, který se na této scéně prezentoval, je Pascal Mary, který vystupuje převážně ve Francii.

¹³ Navštíveno 12. 2. 2014

klasické „ochotnické“ prodloužení ruky za paravanem ala „Saxana“, nebo poskakování na stoličce, které má připomínat jízdu na koni. Kdyby nebyly v inscenaci použity africké tance, jevílo by se, že se jedná o pouhý značně amatérský pokus. V tomto případě však přicházejí otázky, nakolik tento herecký projev vychází ze západoafrické kultury a s tímto vědomím a respektem k němu musíme přistupovat.

Kromě inscenace *Oscar* se na této scéně jedná vždy o kulturně původní inscenace, které byly do Německa dovezené. Nejzajímavější je z tohoto pohledu poslední uvedená inscenace, která je směsí francouzské a západoafrické kultury. To vstupuje do kontrastu s anglickou scénou, která naopak neuvadla ani jednu kulturně autentickou inscenaci.

Teatro Hispano

Největší neněmeckou jazykovou scénou je Teatro Hispano. Programy zde uváděné jsou také podle žánrů nejpestřejší a je zde možné také navštívit nejvíce tanečních programů ze všech scén. Jediný žánr, který tady nebývá pravidelně představován, je, možná překvapivě, divadlo. Na této scéně dominují co do počtu uvedených programů ve sledovaném období žánry film a koncert.

Nejčastěji se na této scéně uvádějí koncerty, kterých bylo ve sledovaném období uvedeno celkem šest¹⁴. Všechny byly kulturně autentické a až na jednu výjimku nepocházejí od umělců žijících v Německu. V rámci Argentinische Filmreihe 2013 bylo na této scéně uvedeno celkem pět filmů¹⁵.

Tři taneční programy zde uvedené, reprezentovaly všechny žánr flamenco. Všechny byly doprovázeny živou hudbou a dva z nich byly kulturně autentické, vzniklé ve Španělsku. Třetí taneční program uvedla skupina Alynas y Olas, která má mezinárodní složení. Tanečnice Raphaela Stern se narodila v Berlíně, žila v Seville, kde studovala flamenco, v Berlíně otevřela Centro Flamenco (2004). Druhá tanečnice Nanako Aramaki vyrůstala ve Vancouveru, kde se již věnovala flamencu, poté se přestěhovala do Sevilly a od roku 2011 žije v Německu. Zpěváci Jasan Cárdenas a Enrique Correa jsou z Andalusie a Španěl Zamná Urista Rojas vystudoval flamencovou kytaru v Seville.

Divadelní produkce byly na této scéně uvedeny pouze dvě. První inscenace vznikla v Mnichově a nastudoval ji španělský soubor Teatro Subversum. Jedná se o hru *Le encrucijada* argentinské dramatičky Any Diosdado, která se věnuje vztahovým problémům v určitých stádiích lásky. Kontrastně zde vystupují mladý pár a starší manželé. V režii Cecilia Bolaños se představilo pět španělských herců, kteří žijí dlouhodobě v Německu a pro německé publikum také tvoří (představení je doprovázeno německými titulky).

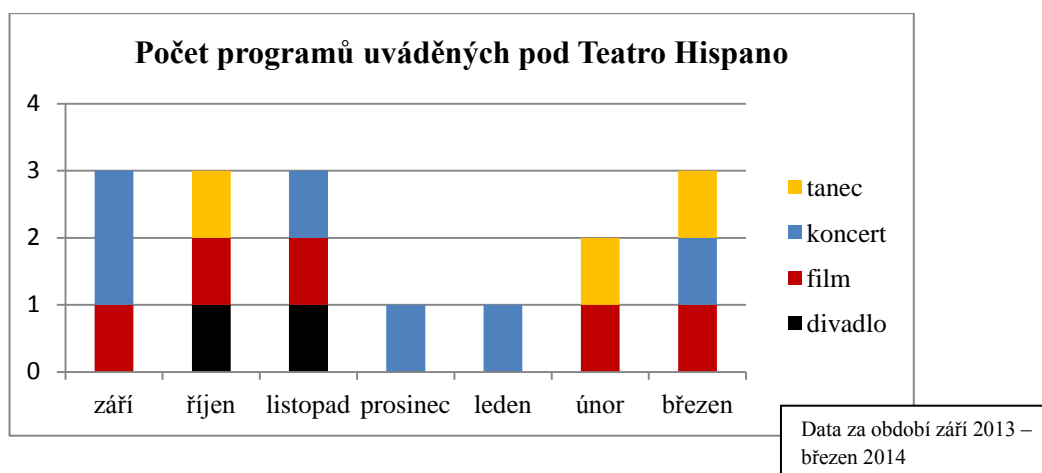
¹⁴ Představilo se zde jak tradiční tango, které zaznělo v podání uruguayců Raúla Jaurena (akordeon) a Germána Prentki (cello), přičemž druhý jmenovaný je již od roku 1988 členem filharmonie Südwestfalen a žije tedy v Německu. Dále na koncertech zazněly žánry Fado a Choro nebo kubánská hudba. Ke kontrastu k této klubové hudbě vystoupil mexický klavírista Mauricio Garza – Salazar, který hrál skladby nejslavnějších komponistů Mexika. Pod záštitou chilského generálního konzulátu zde byl také uveden koncert skupiny Kamanchaca, který byl věnován památce Victora Jara, chilského muzikanta, zpěváka a režiséra, který byl v Chile zavražděn před čtyřiceti lety při vojenském puči.

¹⁵ Jednalo se vždy o novější filmy (nejstarší z roku 2002, nejnovější 2012), které získaly různá ocenění – např. na festivalu v Canes (*Unoso Rojo*) nebo i Oscara (*El sekreto de sous ojos*). Ani jeden z těchto filmů se nevěnuje mezikulturní problematice a dramaturgický výběr byl zřejmě řízený přístupností těchto filmů masovému publiku, protože se nejedná ani v jednom případě o okrajové filmové žánry. Dva uvedené filmy jsou označovány jako drama, jeden na pomezí drama a krimi, další spojení drama a komedie a poslední jako čistá komedie.

Jedinou kulturně autentickou divadelní inscenací na této scéně je *Parasceve*¹⁶ mallorské skupiny TSCHOCK. Jedná se o hru mallorského autora Blaie Boneta, která vyobrazuje vdovu se svými dvěma syny v době války. Od kruté reality dne jsou odděleni imaginárním světem „parasceve“. Tato inscenace se vymezuje oproti ostatním zde uváděným svou výraznou scénografickou složkou. Svět parasceve je zde zhmotněn jakýmsi totemem uprostřed scény, ze kterého vybíhají pruhy látky a klůbka. Dokonce i celé představení začíná tím, že představitelka matky sedí mezi diváky, mezi které jsou odmotávány z jeviště klůbka. Matka se při následování tohoto provazu dostane až na scénu, kdy je „lapena“ imaginárním světem a začne se odehrávat celý příběh. Různé látky jsou používány po celou dobu hry. Často jsou však nástrojem k omezení pohybu herců. Například při hádce matky se synem jsou oba aktéři do této látky zamotáni a navzájem se přetahují a více nebo méně namotávají. Herecký projev je během celé hry značně temperamentní až teatrální, ale i přesto stále uvěřitelný. Jediné problémy zde občas nastávají při technickém zvládnutí všech kusů látek a klůbek, protože občas herci zakopávají, což ale nereflektují v rámci své role, ale vždy je to na okamžik vyruší a zarazí a tím pádem vyruší a zarazí také diváka. Tato inscenace však rozhodně patří mezi to nejlepší, co Das Internationale Theater Frankfurt nabízí. Je však škoda, že i přes nesporné kvality inscenace se všechny dohledatelné recenze omezují pouze na popis děje. S tímto představením také probíhala v divadle soutěž o týdenní pobyt na Mallorce. Otázka zněla: „Co je parasceve?“

Hispánská scéna je sice co do výběru programů žánrů bohatá a také její programy jsou často uváděné, v jednotlivých žánrech je však již rozmanitost slabší. Filmy zde byly uvedeny pouze argentinské, v tanečních večerech bylo vždy předvedeno pouze flamenco, divadelní programy byly pouze dva a z toho pouze jeden kulturně autentický. Rozmanitější nabídka je pouze u hudebních programů.

¹⁶ Navštíveno 12. 10. 2013

Teatro Italiano

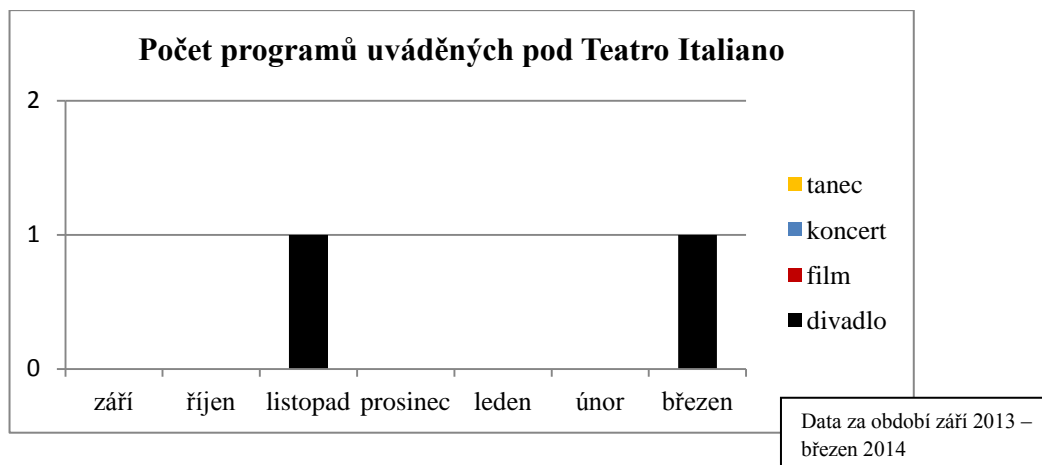
Pod touto scénou se uvádějí programy od roku 1996. Přestože je podle statistik počet Italů žijících ve Frankfurtu am Main nejvyšší ze všech kulturních scén divadla, na počtu zde uváděných akcí se tento fakt neodrazil. Ve Frankfurtu am Main ani není žádné italské divadlo, které by italskou kulturu prezentovalo. Je tedy otázkou, proč se tak vysoký podíl Italů ve městě nijak kulturně nereflektuje.

Ve sledovaném období byly na této scéně uvedeny pouze dva programy a oba spadaly pod divadelní akce. Dále tyto inscenace spojuje také to, že obě vznikly v Německu a herci byli z části Italové a z části Němci.

Inscenaci *Bennissimo* nastudoval stuttgartský ochotnický spolek Teatralia Europa a vychází z textů italského spisovatele Stefana Benniho.

Studentský soubor při románském institutu univerzity ve Würzburgu předvedl známou Hru Luigiho Pirandella *Sei personami in cerca d'autore* (*Šest postav hledá autora*). Tento soubor se soustřeďuje na italskou klasiku se zacílením na dvacáté století.

Jak již bylo řečeno, na této scéně se ani jednou neprezentoval kulturně autentický program a navíc se zde ani nepředstavil žádný profesionální soubor.

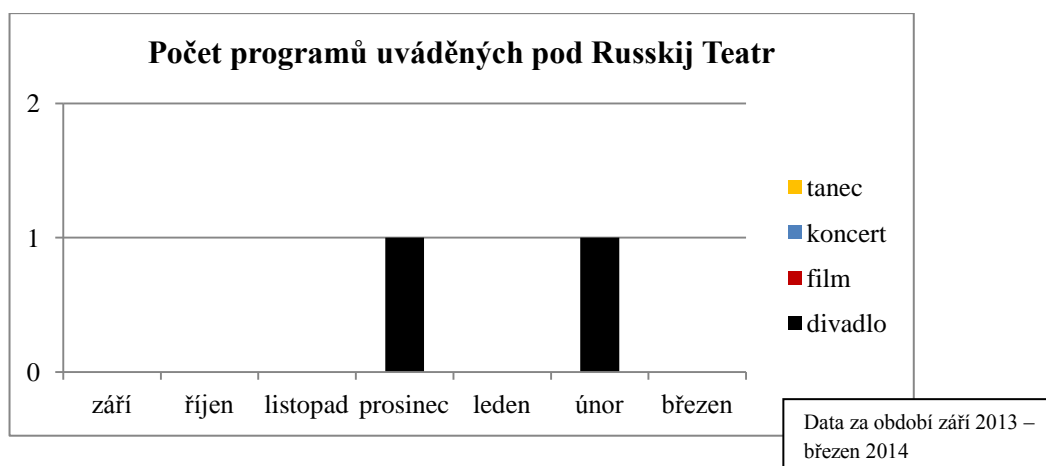
Ruskij Teatr

Stejně okrajovou kulturní scénou je také Ruskij Teatr, který funguje od roku 1994. Byly zde uvedeny pouze dvě inscenace a obě vznikly na území Německa.

Listopadová inscenace *Dornröschen* byla představením frankfurtského divadelního kroužku Propylaeen pro děti a dospělé. Tento spolek se soustřeďuje na dramatickou výchovu v ruském jazyce a podle svých webových stránek vychází z ruských hereckých technik. Zde uvedená inscenace byla sdružená v jeden večer s koncertem žáků dětské klavírní školy.

Druhá zde uvedená inscenace *Kolobok – ein russisches Kindermärchen*, byla představena stuttgartskou profesionální hereckou skupinou Vladislava Grakovskije. Jednalo se o dětské odpolední představení, které sehráli ruští herci žijící v Německu. Tato divadelní skupina se nezaměřuje pouze na divadlo pro děti, ale uvádí také představení pro dospělé, jak v němčině, tak v ruštině. Nezaměřuje se ani na ruská dramata a tak vedle pohádek pro děti uvádí také dramatisace děl Ericha Maria Remarquea nebo Dostojevského.

Tato scéna bojuje se stejnými problémy jako ta italská. Ve sledovaném období jsou totiž její programy uváděny minimálně a navíc jsou kulturně neautentické. Na rozdíl od italské scény však můžeme předpokládat, že je to odrazem počtu Rusů ve městě, který je nízký a pohybuje se okolo 2 500.

Andere Kulturen

Skupina Andere Kulturen je na počet programů uváděných v divadle nejbohatší. Nejčastěji uváděným žánrem pod touto scénou jsou koncerty¹⁷, kterých je více než 50% z celkového počtu akcí. Taneční program byl na této scéně uveden jenom jeden, ale jistě kulturně velmi zajímavý. Uznávaná indická tanečnice Gauri Diwakar předvedla se svým souborem tanec Kathak – tanec indické bohyně. V období 29. 10. Až 26. 11. 2013 byly pod touto scénou uvedeny čtyři filmy¹⁸. Dva z nich vznikly ve spolupráci Maroka a Francie a dva v marocko – holandské spolupráci.

¹⁷ Vystoupili zde hudebníci téměř ze všech kontinentů. Ghanské duo Adjiri adanetey duo, které svůj zpěv doprovázelo tradičními africkými nástroji. Dále pak mongolská skupina, která také využívala tradiční nástroje své země. Bubenická skupina Kazakoshi hrající na taiko bubny a na stejný nástroj hrající frankfurtští bubeníci, kteří předvedli společný program se skupinou Koj Nakamura z Los Angeles.

Americký swing zazněl v podání Itala Paolo Alderighi a Američanky Stephanie Trick čtyřručně na klavír. Dále na koncertech mohli diváci slyšet rusko-maďarský swing s prvky folkloru, dále balkánskou hudbu v podání polské kapely, na jiném koncertu tradiční židovské písně hrané na harfu a saxofon a klezmer. Belgická kapela Maggid quartet zase kombinovala tradiční židovskou hudbu s prvky jazzu a folku. Quarteto Rotterdam na harmoniku, housle, klavír a kontrabas zahrálo tango. Po stránce kulturního mísení je jistě zajímavý koncert *Indialucia meets meditation*, kdy se spojila tradiční indická hudba s flamengem.

¹⁸ Všechny filmy popisují život marockých emigrantů v nové zemi, kde se snaží začlenit do společnosti. Jejich jazykovou bariéru, nebo jiné kulturní zvyklosti. Například ve filmu *La grand Voyage* se hlavní hrdina vydává na cestu z Francie do Mekky. Tyto filmy vznikly v letech 2004 až 2007 a poslední zmíněný snímek dostal cenu za nejlepší filmový debut na festivalu v Benátkách. Podle žánrů můžeme tyto filmy řadit – *La grand Voyage* – drama, *Couscous mit Fish* – drama, *Shouf shouf habibi* – komedie/drama, *Schnitzelparadies* – komedie/romantický.

Ve sledovaném období bylo na této scéně uvedeno pět divadelních akcí a všechny inscenace byly kulturně autentické a pocházely z východní Evropy. Je zajímavé, že velký prostor zde dostala rumunská kultura – tři z pěti inscenací. Zájem o tuto kulturu můžeme však odvodit od počtu Rumunů žijících ve městě, který je vysoký a pohybuje se okolo 6 000.

Dvě nerumunské inscenace pocházely z Kosova a z Gruzie. Režisér Elmaze Nura a jeho autorská hra *KU ... CKA?! - Where ... What?!* ze života tří hereček, které čekají, až přijde jejich velká role. Místo vysněné role však přichází muž, také herec. Tato satirická komedie Teatri Dodona z kosovského Priština získala na festivalu v Preshevě (Srbsko) cenu „Ditët a Komedisë Shqiptare“. Divadelní kritik Joseph Papagjoni inscenaci komentoval takto: „Satira času, která se zdá být na první pohled jednoduchá, ale uvnitř má hlubokou filozofii, která není jen o životě umělců, ale může být uplatněna v každé oblasti společnosti.“
(„*Kjo është një satirë e kohës e cila duket në shikim të parë që është e lehtë, mirëpo brenda saj ndodhet një fiziofi e thellë, e cila nuk i përket vetëm jetës së artistëve, por mund të aplikohet në secilë fushë të shoqërisë*”)

Gruzínské divadlo *Tumanishvili Theater* z Tbilisi přivezlo inscenaci *Offene Zweierbeziehung*¹⁹ (premiéra 2004). Tragikomedii italského dramatika Daria Fo režírovala Ketii Dolidze. Herci vystoupili s touto inscenací také na festivalu v Edinburghu (2007), můžeme tedy použít recenzi Catheriny Lamm, ve které hodnotila zdejší představení. Velkých slov se opravdu nebojí: „*This is what theatre should be.*“ („To je to, co by mělo být divadlo.“) Režii hodnotí jako rovnováhu mezi výkladem, vizí, moudrostí a dovedností, která nestojí hercům v cestě. U hereckých výkonů si všímá, že herci obývají hrací plochu s lehkostí a grácií. „*She (herečka Nineli Chankuetadze) makes every word that you don't understand completely believable. Paata Bazatashuili is the perfect foil; he is charming as he struts around the stage like a peacock. Imeda Azabuli who plays several roles, the boy, the waiter, the young lover and also provides audience prompt signs (Oooooo!, Applause) is amazingly at ease on stage.*“ (Ona dělá každé slovo, kterému nerozumíme plně uvěřitelné. Paata Bazatashuili je perfektní fólií; je okouzlující, když na jevišti napodobuje páva. Imeda Azubuli hraje několik rolí, chlapce, číšníka, mladého milence a také publikum to rychle oceňuje (Oooooo!, aplaus). Je úžasné, jak je na scéně uvolněný.“).

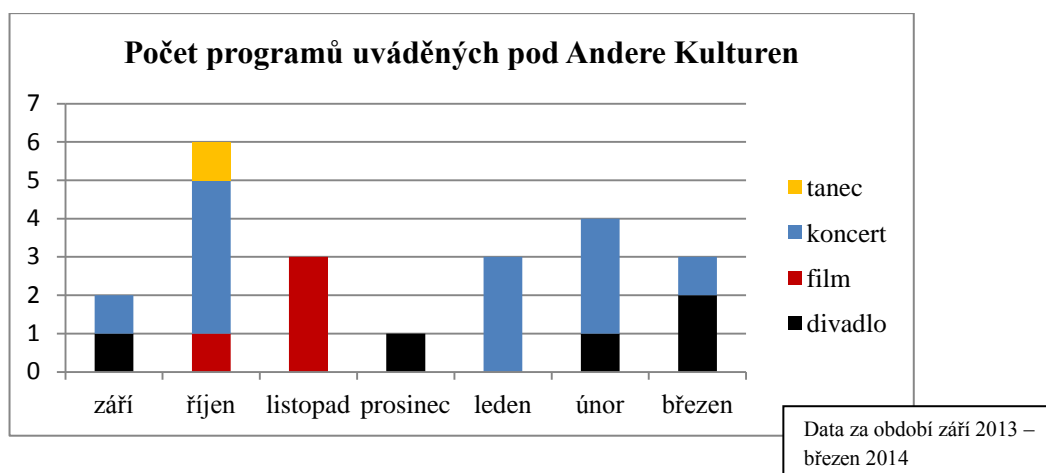
¹⁹ *Otevřené manželství* - český překlad Věra Vrbová (1983)

Nejméně u jedné z rumunských inscenací lze odůvodnit její uvedení ve Frankfurtu am Main podporou rumunského ministerstva zahraničí pro prezentaci rumunské kultury v zahraničí. Jedná se o inscenaci *Parinti teribili (Hrozní rodiče)* Jeana Cocteaua v režii Diany Lupescu, kterou předvedlo v rámci svého evropského turné divadlo Teatrul George Ciprian z Buzau. V dalším večeru pak Maia Morgenstern a Valentin Rosca z Teatrul Evreiesc de Stat zpracovali v literárním pásmu texty židovského rumunského autora Iona Pribeagu.

Poslední rumunskou divadelní akcí byla inscenace *Mostenitoarea – Die Erbin*²⁰ od Lucia Verona, která je monodramatem opuštěné ženy žijící ve Francii, kam emigrovala, aby si splnila svůj sen a nyní je ve svém bytě v centru Paříže zcela opuštěná. Scénograficky je tato inscenace natolik chudá a všední, že se až nabízí otázka, zda vybavení scény nevzniklo až přímo v Das Internationale Theater Frankfurt z nábytku posbíraného na chodbě. Herecký projev Mihaely Teleoaca je velmi přirozený, ale vedený zcela nekreativně, zvláště pokud má být jediným hercem na jevišti. Tato výtky je ale mířena k režii, protože z hereckého projevu jasně vyplývá, že nebylo dosaženo hereckých limitů této herečky. Celkově tato inscenace působí pouze jako splněný úkol, který je zcela nepoznamenán režijním autorským vkladem. Zajímavostí této inscenace je však spolupráce s diváky, kdy je herečka přímo oslovuje a dokonce i jednoho diváka vybírá z publika a vyžaduje jeho aktivní účast, u které je potřeba rumunské jazykové vybavenosti. Z mého pohledu je tedy velmi překvapující, že inscenace, která je uváděna v zahraničí, očekává rumunského diváka. V tomto ohledu je ale faktem, že soudě podle reakcí publika, jsem byla jedinou cizinkou v jinak rumunském hledišti.

Z výše uvedeného rozboru akcí uváděných na této scéně jasně vyplývá, že scéna Andere Kulturen je oproti ostatním scénám výjimečná kulturní autentičností dovezených produkcí. Navíc je na této scéně uváděno nejvíce produkcí ze všech scén.

²⁰ Navštíveno 8. 2. 2014

Shrnutí dramaturgie

Jak již bylo dříve řečeno, nejméně uváděným žánrem v divadle je tanec s pouhými šesti inscenacemi. Navíc se nejedná o různorodou nabídku v této oblasti, protože se třikrát představilo flamenco, jednou indický tanec a dvakrát tradiční africké tance. Z pohledu mezikulturního a mezinárodního přínosu všechny akce respektovaly zacílení tohoto divadla. Tři z nich byly kulturně autentické a do Německa tedy dovezené. Na jednom flamencovém programu se z části podíleli také němečtí tanečníci a oba africké programy byly nastudované Němci a vznikly přímo ve Frankfurtu am Main.

V oblasti filmu divadlo uvedlo dvě filmové řady – argentinskou a marockou. V první zmíněné bylo uvedeno pět filmů a jednalo se o žánry – drama, krimi/drama, komedie/drama a komedie, neřešily žádný mezikulturní problém a všechny filmy byly zacílené na masové publikum. V marocké řadě se naopak všechny filmy věnují mezikulturnímu střetu marockých emigrantů. Podle žánrů můžeme tyto filmy označit jako – drama, komedie/drama, komedie/romantický.

Koncertů bylo ve sledovaném období uvedeno celkem dvacet pět a mezi žánry zde uváděnými co do počtu programů vyniká prezentace židovské hudby (pět koncertů) a chansonu (také pět koncertů). Koncertů, které by se žánrově dotýkaly hispánské kultury (flamenco, tango, fado, choro) bylo uvedeno pět. Další žánry byly vždy zastoupeny maximálně dvakrát. Koncerty klasické hudby, které byly vždy klavírní, byly také pouze dva.

Všechny koncerty zde uvedené pracují s folklórními prvky a jsou tedy z mezikulturního pohledu jistě přínosné.

V oblasti divadla je z celkového počtu třicet jedna inscenací dvacet dva autorských her a pouze devět pravidelných dramát. Je zajímavé, že všechna vybraná pravidelná dramata jsou z dvacátého století a dost často jsou i divácky náročná (Ionesco – *Židle, Lekce, Cocteau - Hrozní rodiče*, Pirandello - *Šest postav hledá autora*, Bonet – *Parasceve*). Osm autorských inscenací vzniklo na základě literární předlohy a opět většina z nich na základě děl dvacátého století (výjimkou je Dickensova *Vánoční koleda* a *Candide* od Voltaira).

Většina autorských inscenací bez literární předlohy je stavěna jako kabaret (7), dále je zde storytelling (1), motivační vystoupení (1), interaktivní představení pro děti (1) a dětské vystoupení (1). Výjimku tvoří tři inscenace, které jsou napsány v duchu klasické činohry.

Z pohledu mezikulturního kontaktu, který je pro divadlo, jež má přímo v názvu „mezinárodní“ („internationale“), patrně nejdůležitější, dochází k rozporům. Samozřejmě musíme zmínit, že divadlo dává prostor také německé kultuře. Inscenace uváděné na této scéně jsou většinou kabarety, což je z historického hlediska dobrým odrazem této kultury. Na druhou stranu pouze tři z jedenácti divadelních programů uvedených na této scéně se alespoň částečně dotýkají mezikulturní problematiky.

Kulturní autentičnost zcela postrádají scény English Theater, Teatro Italiano a Russkij Teatr, protože všechny divadelní produkce zde uvedené vznikly na území Německa a byly tvořeny pro německého diváka. U Théâtre Français převládají kulturně autentické inscenace (4), ale prezentoval se zde také francouzský ochotnický spolek, který je z Frankfurtu am Main. Teatro Hispano ve sledovaném období uvedlo pouze dvě inscenace – jednu dovezenou z Mallorky a druhou vzniklou v Mnichově v podání španělské divadelní skupiny. Jedinou scénou, kde všechny inscenace pod ní uvedené byly kulturně autentické, je Andere Kulturen. Zajímavé však je, že se vždy jednalo o inscenace dovezené z východní Evropy a z toho ještě tři rumunské.

Z dvaceti inscenací řazených pod neněmecké kulturní scény, je tedy pouze deset dovezených a kulturně autentických. Ještě jednou zdůrazňuji fakt, že navíc scény English Theatre, Teatro Italiano a Russkij Teatr neprezentovaly ani jednu kulturně autentickou inscenaci a jsou tedy v tomto ohledu nevyhovující.

To, že je Das Internationale Theater Frankfurt stagionou se také odráží na scénografii inscenací. Vše je samozřejmě uzpůsobeno co nejmenším nárokům na přepravu a v oblasti scénografie se tento fakt potvrzuje nejvíc. Většina inscenací je v tomto ohledu výrazně chudá, což je při německých divadelních zvyklostech inscenování značně netypické. Pokud i tak budeme hodnotit tuto „okleštěnou“ scénografii, musíme říct, že i při respektování tohoto faktu, je scénografie velmi často až v mezích amatérismu natož aby byla invenčně svébytná. Snad jedinou scénograficky zajímavou inscenací je *Parasceve*, kdy je scénografické pojetí scény pevně spojeno s inscenací nejenom po stránce užtkové, ale také a to hlavně v oblasti myšlenkového sdělení.

Zřetel na bezproblémový přesun inscenací se také odráží na počtu herců v nich vystupujících. V devatenácti z celkového počtu třicet jedna inscenací na scéně nevystupují více než tři herci.

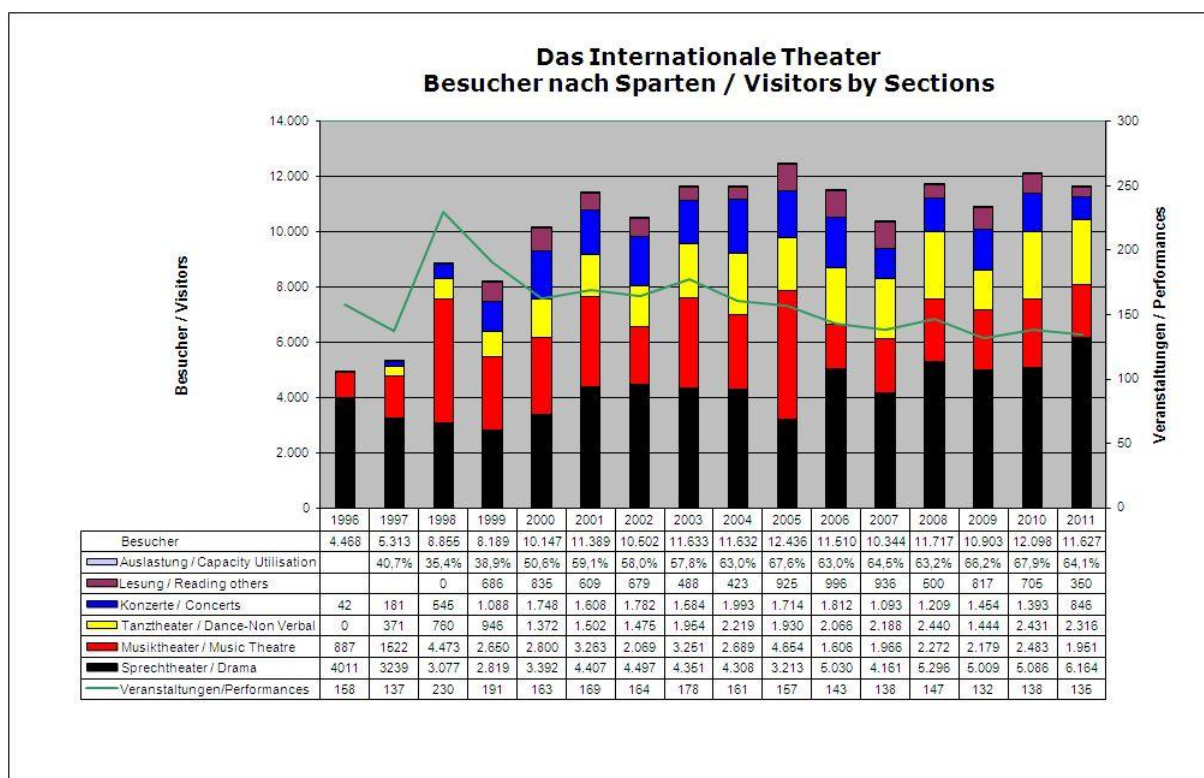
Ožehavou otázkou je umělecká kvalita uváděných inscenací. Nejdříve je nutné zmínit, že zde dostávají prostor ochotnické spolky, studentská skupina a dětský kroužek s celkovým počtem čtyř představení. Největší umělecký rozpor je na německé scéně, kdy je většina zde uvedených programů umělecky sporná. Některé inscenace uváděné pod jinými scénami nejsou často zaměřené na uměleckou kvalitu, ale sledují jiné cíle. Jedná se často o výuku cizího jazyka pomocí divadla, nebo sdružování cizinců žijících ve Frankfurtu am Main, kteří mají možnost setkat se v hledišti a shlédnout hru ve svém rodném jazyce. Často je pro ně v tomto případě důležitější připomenout si domovinu, než klást nároky na uměleckou kvalitu inscenace.

Divadlo si nevychová pravidelného diváka, protože na jednu stranu uvádí inscenace přístupné masovému publiku, které jsou někdy až v oblasti pokleslé zábavy, na druhou stranu uvádí intelektuálně náročné kusy. Ze zde uváděných inscenací vyplývá, že divadlo pevně nesměruje svou dramaturgii a je pouze scénou, kde se může prezentovat téměř kdokoli. To se také odráží ve slovech ředitele divadla J. H. Mayera: „*Wir laden fertige Gastspiele ein. Die Dramaturgie wird daher von der jeweiligen Theater/Musikgruppe verantwortet.*“²¹ Dle mého názoru, je právě tento bod zásadní při odůvodnění problémů, ve kterých se divadlo v současné době nachází. Domnívám se totiž, že žádná scéna, natož malé divadlo jako Das Internationale Theater Frankfurt, si nemůže dovolit fungovat bez jasného uměleckého profilu.

²¹ E-mailová komunikace s ředitelem divadla. Viz příloha.

Návštěvnost jednotlivých scén

Následující dva grafy, které v tomto oddílu uvádím, jsou z webových stránek divadla. Sledované hodnoty jsou od roku 1996, kdy se divadlo přestěhovalo do ZOO-Passage, kde má své prostory dodnes. Údaje za rok 2012 a 2013 bohužel chybí.

Graf dostupný z <http://www.internationales-theater.de/das-theater-DE/Kennzahlen/> (citováno 20. 2. 2014)

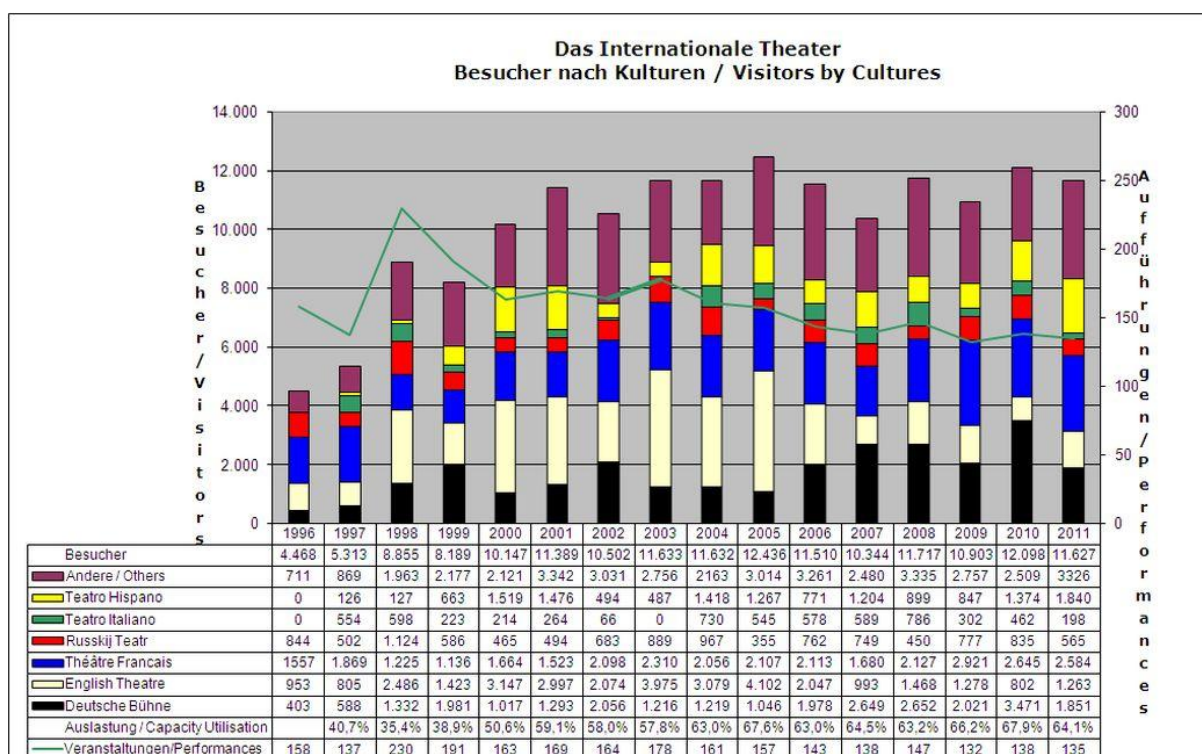
Ze zde uvedených grafů vyplývá, že návštěvnost mezi lety 1996 a 2000 prudce vzrostla a to téměř dvojnásobně na 10 000 diváků ročně. Od roku 2000 až do roku 2011 se udržuje v rozmezí 10 000 až 12 500 diváků ročně. Nárůst počtu diváků mezi lety 1996 až 2000 se dá odvodit od nových prostor, kde divadlo působí. Staré divadlo mělo totiž kapacitu pouhých 50 míst, nová scéna pak 160. Návštěvnost v těchto letech také zajisté ovlivňuje rekonstrukce, která na nové scéně probíhá (nový sál je oficiálně otevřen v červnu 1997). Divadlo se snaží zvýšit návštěvnost, proto v tomto období uvádí muzikály, můžeme tedy sledovat, že v těchto letech je vysoký počet návštěvníků hudebního divadla a v roce 1998 dokonce převyšuje počet návštěvníků činohry. Postupně počet návštěvníků hudebního

divadla klesá, mimo prudký výkyv v roce 2005, kdy opět převýší počet návštěvníků činohry. Postupem času se poměr hudebního divadla a činohry ustálí na poměr okolo 1:3.

Je zajímavé, že přestože počet představení, které divadlo ročně uvede, klesá, počet diváků narůstá a tím stoupá i obsazenost hlediště. V tomto ohledu je zajímavé srovnat rok 1998, kdy byl uveden rekordní počet představení (230) s rokem 2011, kdy bylo uvedeno pouze 135 představení a obsazenost hlediště se zvýšila z 35,4% na 64,1%.

Nejméně navštěvovaným žánrem v divadle jsou podle grafu přednášky, které v posledních letech v poměru k činohře navštěvuje asi jenom 1:7 návštěvníků. Zajímavý vývoj je také u koncertů, protože se dlouhodobě jeho poměr počtu návštěvníků v poměru k činohře drží okolo 5:12, ale v roce 2011 se propadl na 1:7. Po nárůstu v devadesátých letech v počtu diváků tanečního divadla se tento žánr drží ve zhruba stejném poměru s počtem návštěvníků divadla hudebního.

Do dalších let se dá tedy usuzovat, že počet diváků se předpokládá od 10 do 12 tisíců ročně a obsazenost hlediště by mohla být okolo 60%. Pokud se bude dodržovat stejná dramaturgie, tak jich nejvíce navštíví činohru a nejméně přednášky. Počet návštěvníků tanečního a hudebního divadla bude zhruba stejný a o něco nižší bude počet diváků koncertů.

Graf dostupný z <http://www.internationales-theater.de/das-theater-DE/Kennzahlen/> (citováno 20. 2. 2014)

Při stávající dramaturgii divadla nejvíce diváků navštěvuje představení jiných kultur, následují diváci německé a francouzské scény. V letech 2003 až 2005 bylo nejvíce návštěvníků anglické scény, od tohoto roku však počet návštěvníků této scény pomalu klesá a je zhruba stejný jako počet návštěvníků hispánské scény. Nejméně návštěvníků je v italské a ruské sekci, zajímavé je, že v grafu je uvedeno, že v roce 2003 nenavštívil italskou scénu ani jeden divák.

Závěrem nemůžeme ještě jednou neupozornit na vysoký počet návštěvníků německé scény, který byl v letech 2007 a 2010 dokonce nejvyšší ze všech, což může být překvapivé, když se jedná o mezinárodní scénu a dalo by se čekat, že německá kultura zde nebude mít takový prostor.

Zacílení na diváka

Umístění a prostory Das Internationale Theater Frankfurt

Jak už z názvu tohoto divadla vyplývá, Das Internationale Theater Frankfurt můžeme navštívit ve Frankfurtu am Main. Své prostory nalezlo v ZOO pasáži v centru města. Pro dostupnost divadla je opravdu velkou výhodou, že přímo před vstupem do pasáže je stanice S-Bahn. Nevýhodou ve spojení však je, že na této trati není U-Bahn, který jezdí častěji a pro propojení uvnitř města je tedy vhodnější. Do divadla lze přijet také tramvají, která má zastávku v jeho blízkosti. Velkou výhodou pro divadlo je, že přímo v ZOO pasáži je velké parkoviště, kde se dá za poplatek parkovat.

Na to, že je Das internationale Theater Frankfurt umístěno uvnitř ZOO pasáže, upozorňuje z ulice pouze cedule s názvem divadla. Ani po příchodu do pasáže se situace bohužel nemění k lepšímu. Vstup do foyer divadla je hned vedle Penny Marketu, přičemž vchod jak do divadla, tak do Penny Marketu je stejně velký, se stejně velkými nápisy, umístěnými ve stejné výšce. Do hlavního prostoru divadla, tedy do foyer, je možné se dostat až večer před začátkem představení. Pokud si někdo chce koupit lístky v předprodeji, tak musí do kanceláře divadla, která je na druhém konci pasáže. Cestu vysvětluje malá mapička umístěná na dveřích divadla. V kanceláři není oddělený prostor pro pokladnu, ale jsou tu pouze dva stoly, jeden pro administrativní pracovníci a druhý je ředitele divadla. Prodej lístků je tedy dost improvizovaný a odehrává se přímo u ředitele. Při koupi musíte navíc nahlásit své jméno, telefon (nebo mail), lístek se vytiskne na kancelářské tiskárně, řezačkou na papír se zároveň a z přenosné pokladničky se vám potom vrátí peníze nazpět. Tento proces opravdu nebudí dojem profesionálního zázemí a ani není kompenzovaný příjemnou atmosférou, ba naopak si kupující spíše přijde na obtíž.

Asi hodinu před začátkem představení se otevírá samotné divadlo. Vstup ústí přímo do příjemného foyer, kde hned nalevo je šatna, napravo bar, pár stolků. Mezi šatnou a vstupem nástěnka s grafy návštěvností divadla a novinovými články. Považuji za smutně komické, že tyto články nejsou doprovázeny fotkami z představení, ale pouze portréty ředitele divadla. Ředitel se také účastní téměř každého představení a před začátkem se pohybuje ve foyer a často i samotná představení zahajuje. Bohužel musím říct, že z mého pohledu není jeho

přítomnost často příjemná, protože se chová natolik dominantně, že během představení chodí po sále a pokud se uskutečňuje závěrečná diskuze s diváky, tak do ní vstupuje bez přihlášení.

Na druhou stranu je nutné podotknout, že ostatní zaměstnanci budují, zvláště ve foyer, příjemnou rodinnou atmosféru malého divadla. U vstupu stojí slečna s mini-notebookem prodávající dodatečně lístky, šatnář a obsluha baru. Do dění ve foyer je také aktivně zapojen ředitel, který někdy funguje i jako šatnář, nebo trhá lístky.

V samotném červeno-šedém sále, který byl postaven jako koncertní, je třináct řad po čtrnácti konferenčních židlích. Přestože jsou všechny židle stejně vysoko, na jeviště (6,5 krát 6,5 metrů) je dobře vidět, protože je zvednuté asi metr nad úroveň podlahy.

Můžeme tedy velmi kladně hodnotit umístění divadla, které je dobře dostupné. Vnitřní prostory však stále připomínají, že nebyly stavěny pro divadlo, ale pro koncertní sál a pro současné potřeby jsou nedostatečně upravené. Navíc umístění v obchodní pasáži, která zcela postrádá uměleckou atmosféru, negativní dojem pouze posiluje.

Reklama, věk návštěvníků a ceny vstupného

Plakáty divadla s měsíčním programem jsou vyvěšené ve stanicích metra, což je jistě výhodné umístění. Divadlo má své webové stránky, kde je možné také online objednat lístky. Je také na facebooku, kde sdílí pozvánky na představení spolu s fotkami a videi.

Ze své vlastní zkušenosti se mohu vyjádřit ke vztahu studentů k tomuto divadlu a musím říct, že mezi nimi není divadlo nijak známé (a to dokonce ani mezi studenty Theaterwissenschaft Film und Medien²² na místní univerzitě). Pokud někdo vůbec divadlo zná, tak zpravidla řekne, že tam nikdy nebyl. Jedná se však spíše o nezájem než o nějaké antipatie k této scéně. Zkrátka se zatím nedozvěděli o žádném představení, které by je lákalo k návštěvě této scény²³. Absence studentů je také zřejmá přímo v divadle, kdy se setkáváme spíše s publikem věkové kategorie 40+. Do ostrého kontrastu s tím zase vstupují představení, kde tvoří publikum převážně studenti středních škol, kteří jdou do divadla hromadně s celou třídou.

²² Zkratka TFM

²³ Viz dotazník v příloze

Za problematický považují přístup divadla k ceně vstupenek. Průměrná cena plnocenného vstupného je v současné době mezi 20 až 25€, sleva v předprodeji bývá asi 3€ na lístek. Za plnocenné vstupné je tato částka na frankfurtské poměry příjemná. Na studentské vstupné je však sleva pouze 3€. To znamená, že i když koupíte studentský lístek v předprodeji, tak z pravidla vyjde na 15€ a více. Průměrná cena studentského lístku v jiných divadlech ve Frankfurtu je asi 7€, z toho vyplývá, že cena studentského vstupného je pro tuto scénu více jak dvojnásobná oproti normálu. To také odůvodňuje absenci mladých diváků v hledišti, která byla popsána výše.

Jak již bylo řečeno v části věnující se dramaturgii, divadlo postrádá pravidelného diváka, protože nemá vybudované jasné dramaturgické směřování. Nedá se tedy odhadnout typický divák tohoto divadla a můžeme pouze některé skupiny vyloučit. Touto vyloučenou skupinou jsou bohužel studenti, a to zejména kvůli nevýhodnému vstupnému.

Technické zázemí divadla a ceny pronájmu

Nesporným faktem je, že tato scéna není zcela vytížená a měsíčně se zde uvádí okolo 15 představení. Z toho vyplývá, že divadlo není v situaci, kdy by si mohlo mezi hostujícími soubory vybírat. O tom svědčí také to, že některé uváděné akce ani nejsou zařazeny do kulturních scén a jsou tedy zřejmě mimo cílenou dramaturgii divadla.

Výběr hostujících souborů také samozřejmě ovlivňuje technické zázemí divadla. Divadlo bylo původně postaveno jako koncertní sál a ani přestavba jej nedokázala dostatečně upravit pro nové využití. Jevišť je malá 6,5 krát 6,5 metrů a kromě světel a opony nemá žádné jiné technické vybavení, není zde například propadlo a dokonce ani jeden tah. Žádné technicky náročnější představení se zde tedy provést nedá. To se také odráží při pohledu na inscenace zde uváděné, které jsou vždy scénograficky nesmírně omezené. Toto technické omezení má naprosto stěžejní dopad na dramaturgii divadla a já jej považuji v této problematice za klíčové.

Na to, jaké akce se budou v divadle pořádat, má samozřejmě také vliv cena pronájmu, která je následující:

Foyer: 60 € / hodina

Sál: 60 € / hodina (včetně židlí)

Jevišť: 80 € / hodina (včetně normální světelné a zvukové techniky a zvukového a světelného technika)

Dále je možné objednat: stoly, koncertní křídlo (130 €, ladění 100 €), projektor (65 € / hodina – min. 2 hodiny) a promítací plátno (3 x 4 m; 75 €)

Z technických dispozic vyplývá, že se tato scéna spíše hodí k provozování koncertů a společenských akcí, než k uvádění divadelních inscenací.

Finanční situace divadla

Jak již bylo řečeno, Das Internationale Theater Frankfurt se již řadu let potýká s finančními problémy a jeho další provoz je ohrožen. V následujícím úseku zpracovávám data, která jsou z let 1997 až 2011.

Příjmy divadla z lístků, občerstvení a pronájmu se ročně zvýšily z původních 70 726 € v roce 1997 na úroveň okolo 170 000 €, kde se drží už od roku 2003. Do této částky jsou také počítány příjmy ze sfér: Konsulate / Vereine; Wirtschaft; Gesellschaft der Freunde Internationales Theater Frankfurt; Privat; Öffentliche Sonderprogramme.

Příjem ze sféry Konsulate / Vereine je každý rok značně rozdílný a pohybuje se v rozmezí 1 150 € až 8 050 €. Ještě nestálější příjem je však z oblasti Wirtschaft, který je mezi 8 500 € a 57 422€. V příjmech od Gesellschaft der Freunde Internationales Theater Frankfurt můžeme sledovat postupný pokles, kdy byl v počátcích téměř 18 000 € ročně a v roce 2011 je to pouze 2 350 €. Ze sféry Privat proudí do divadla ročně mezi 50 000 € až 70 000 €, výjimkou jsou pouze roky: 1997, kdy divadlo z tohoto odvětví získalo pouhých 1 237 € a naopak roky 2000 a 2001, kdy dostalo téměř 100 000 €. Příjmy z öffentlichen Sonderprogramme byly významné zvláště v prvních letech. V roce 1997 byly 15 476 € a do roku 1999 stouply na 37 817 €, do roku 2001 potom klesly na 18 665 €. V následujícím roce, tedy v roce 2002 už byly příjmy z této oblasti nulové, tato situace se opakovala až do sledovaného roku 2011. Výjimkami byly roky 2005 – 1 000 €, 2006 – 7 000 € a 2008 – 3 300 €.

Významným příjmem divadla je podpora města Frankfurt am Main, která přirozeně stoupá a vždy pokrývá okolo 30% celkových nákladů divadla. V roce 1997 byl tento příspěvek 71 581 € a v posledním sledovaném roce 2011 130 000 €.

Celkové roční náklady divadla se pohybují zpravidla v rozmezí 350 000 € až 400 000 €. Jedinou výjimkou byl rok 1997, kdy celkové náklady byly pouze 180 087 €. Fixní náklady přirozeně stoupají. Nepřehlédnutelný skok je pouze mezi roky 1997 a 1998, kdy vzrostly ze 103 715 € na 266 097 €. Poté nadále stoupají do roku 2000 na zhruba 300 000 a na této úrovni se drží i v následujících letech. Další nárůst přišel až v letech 2010 a 2011, kdy vzrostly na zhruba 320 000 €.

Zajímavé je sledovat finanční soběstačnost divadla, která je uváděna jako příjem z lístků, občerstvení a pronájmů po odečtení příjmů ze sfér: Konsulate / Vereine; Wirtschaft; Gesellschaft der Freunde Internationales Theater Frankfurt; Privat; Öffentliche Sonderprogramme. Zatímco v roce 1997 je divadlo ve ztrátě - 3 509 €, každý rok toto číslo narůstá do kladných hodnot a v roce 2010 je to už + 115 665 €.

Celkové náklady na jeden lístek se ve sledovaném období pohybují v rozmezí 31, 21 € (rok 2005) až na 42, 99€ (rok 1998). V posledním sledovaném roce, tedy v roce 2011 byly 33, 98 €. Podpora města na lístek se každý rok pohybuje v rozmezí 8, 37 € (rok 1998) až 13, 24 € (rok 1997), v roce 2011 tato podpora činila 11, 18 €. Průměrné vstupné v tomto období bylo 9,45 € (rok 2000) až 13, 34 € (rok 2007), v posledním sledovaném roce 2011 pak bylo 11, 48 €.

Kromě podpory od města, která je pro přežití divadla zcela klíčová, je pro tuto scénu nesmírně důležitý příjem ze sféry: Konsulate / Vereine; Wirtschaft; Gesellschaft der Freunde Internationales Theater Frankfurt; Privat; Öffentliche Sonderprogramme. To objasňuje, proč divadlo disponuje kvalitním zázemím pro pořádání společenských akcí.

V současné době (sezóna 2013/2014) můžeme sledovat dopad finančních problémů divadla na diváka, kdy vzrostla cena vstupného, což bylo ve stávající situaci asi již nutností.

Gesellschaft der Freunde Internationales Theater Frankfurt (Spolek přátel Mezinárodního divadla Frankfurt)

Mezi příjmy divadla, které zde byly již popsány je zajímavý spolek Gesellschaft der Freunde Internationales Theater Frankfurt, kdy se jeho členem může stát kdokoliv a přispívat na chod divadla.

Tento spolek vznikl v roce 1997 a jeho předsedou je současný ředitel divadla J. H. Mayer. Má v podstatě stejné cíle jako Das internationale Theater Frankfurt, které podporuje zejména v jeho cizojazyčné činnosti. Roční členství stojí 60 € nebo 160 € (förderndes Mitglied), pro firmy 500 € nebo 1 500 €. Členství v tomto spolku se dá založit na webových stránkách divadla.

Z příjmů divadla můžeme vyvodit, že tento spolek mnoho členů nemá. V roce 1997 byly příjmy od tohoto spolku 17 718 € a v roce 2011 klesly až na mizivých 2 350 €.

Shrnutí

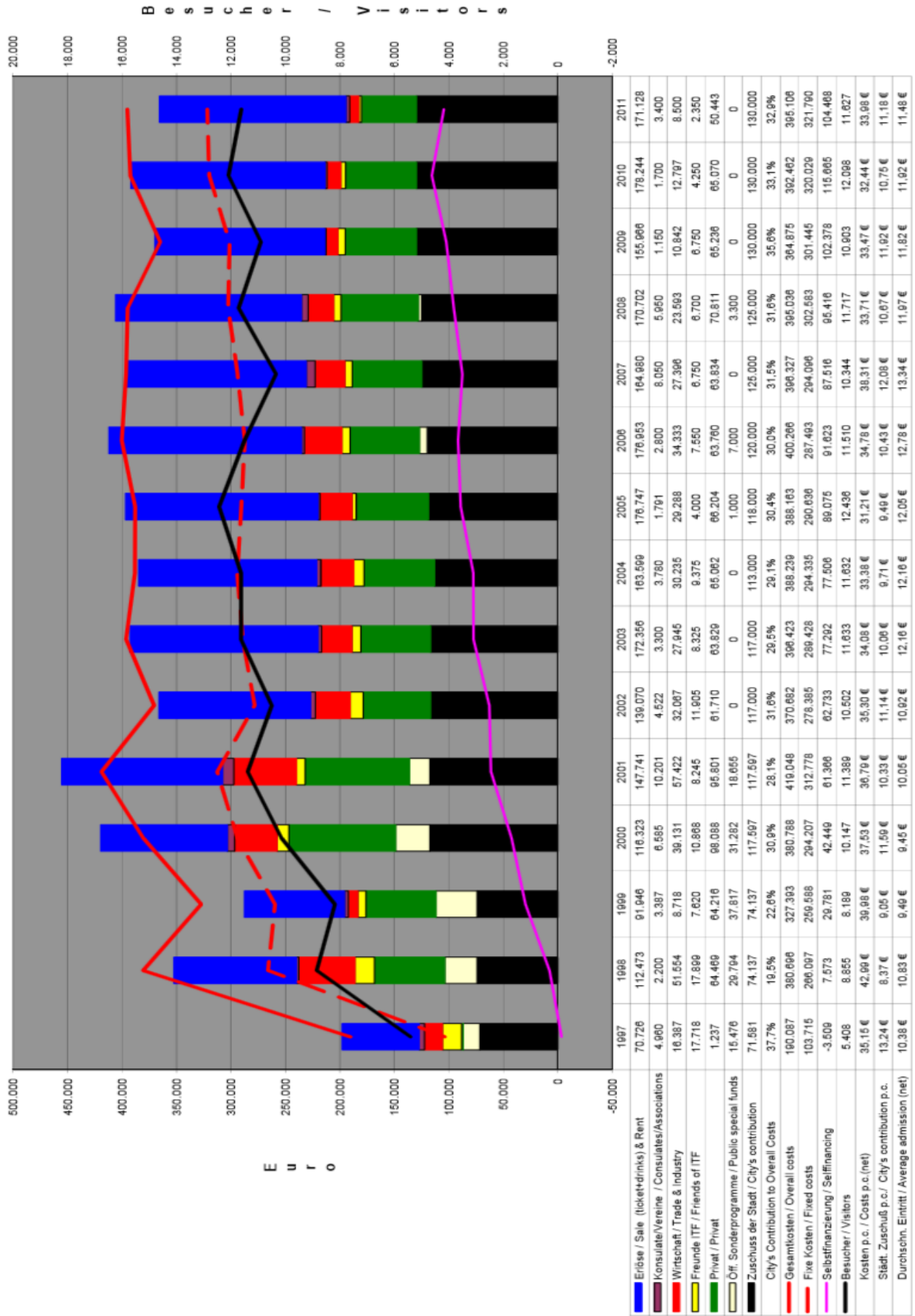
K této problematice nelze říct nic překvapivého, ale pouze konstatovat, že divadlo je opravdu ve vážné finanční situaci, protože náklady na provoz značně převyšují celkové příjmy divadla.

Otázkou také je investice do technického vybavení scény, kdy by se tímto krokem zvýšila flexibilita scény a mohly by zde hostovat také soubory, které pro své inscenace potřebují profesionální technické zázemí. Tím by tedy vzrostl příjem z pronájmů. Navíc by tato investice neměla pouze pozitivní dopad v oblasti příjmů, ale jistě by také zvedla uměleckou úroveň této scény.

Při nové dramaturgické koncepci by se také divadlo mohlo více orientovat na masové publikum, čímž by se nejpravděpodobněji zvýšil příjem z lístků. Jak se však ukázalo v devadesátých letech, kdy divadlo také bojovalo o přežití a uvádělo pro vyšší atraktivitu muzikály, tento krok by nemusel být finančně natolik zajímavý, aby výrazně ovlivnil finanční situaci divadla a navíc by se tím ještě více ohrozila jeho umělecká úroveň.

Na následující straně uvádím graf, který pochází z webových stránek divadla a sleduje finanční situaci této scény v popisovaných letech.

Graf na následující straně dostupný z <http://www.internationales-theater.de/das-theater-DE/Kennzahlen/> (citováno 18. 3. 2014)

Závěr

Das Internationale Theater Frankfurt je scénou, která je svým mezikulturním konceptem zcela jedinečná a ve městě s tak extrémně vysokým podílem cizinců mezi obyvateli jistě potřebná. Navíc bylo zjištěno, že ve Frankfurtu am Main není dostatečný přístup k zahraničnímu divadlu skrze festivaly, i když tuto funkci částečně zastává několik zdejších scén, které se mezinárodní a mezikulturní problematice věnují. V tomto smyslu by však mohlo naše sledované divadlo zastávat zcela dominantní postavení.

Ve městě jsou tři výrazné menšiny cizinců, které nejsou nijak, nebo pouze minimálně kulturně reflektované – Chorvati, Poláci a zejména Turci, u kterých je integrace do společnosti značně diskutovaným problémem a seznamování se s jejich kulturou by jistě vedlo k lepšímu pochopení této skupiny. Na tuto skutečnost nebere zřetel ani sledované divadlo, kterému se však nedá upřít, že několik let provozovalo také polskou scénu, čímž reflektovalo alespoň jednu z těchto skupin.

Naše divadlo si vytyčuje úkoly, které mají odrážet jeho specifický přístup. Bylo však zjištěno, že se často tyto úkoly nesetkávají s reálným provozem divadla.

1. Prezentace autentického umění dovezeného z domoviny zde žijících cizinců.

V oblasti koncertů, tance a filmu je tento bod jistě naplněn, protože většina zde uvedených akcí je skutečně kulturně autentická. Protože se však jedná o divadlo, je nutné vyzdvihnout právě divadelní oblast. Je nesporným faktem, že národnostní kulturní scéna, která uvádí nejvíce ze všech akcí, je Deutsche Bühne, navíc většina zde uvedených programů se ani mezikulturní problematice nevěnuje. U jiných kulturních scén také vzniká problém, že ve sledovaném období nepředvedli ani jednu kulturně autentickou inscenaci. Jedná se o English Theater, Russkij Teatr a Teatro Italiano, navíc na poslední zmíněné se nepředstavil ani žádný profesionální soubor. Russkij Teatr a Teatro Italiano jsou navíc scénami, kde se uvedlo nejméně programů, u obou byly pouze dva. Scény, kde byl ke shlédnutí také kulturně autentický program, jsou pouze Deutsche Bühne, Théâtre Français, Teatro Hispano a Andere Kulturen. Je také zajímavé, že na poslední jmenované scéně byla uváděna pouze divadelní představení vzniklá ve východní Evropě. Z celkového počtu dvaceti neněmeckých divadelních inscenací, bylo kulturně autentických pouze deset.

2. Pro ostatní diváky kontakt s cizí kulturou.

V tomto ohledu jistě plní divadlo svou funkci, je však nutno podotknout, že je zde výrazně častější setkávání členů národnostních menšin ve městě, než prezentace této kultury německému publiku. To je také zapříčiněno tím, že se zde neprezentují špičkové zahraniční inscenace, které by byly odrazem vrcholného kulturního dění v dané zemi a pro německé publikum jsou tyto často průměrné inscenace pochopitelně nedostatečným lákadlem k návštěvě.

3. Živá výuka jazyků a snížení předsudků vůči cizincům.

Některé divadelní inscenace zde uvedené jsou přímo na tomto předpokladu založené, navíc jak z příloženého dotazníku vychází, se tato funkce také předpokládá.

4. Mezikulturní výměna.

Je nutné podotknout, že mezikulturní výměna nevzniká pouze mezi jevištěm a hledištěm, ale i některé programy jsou přímo na tomto principu vystavěné. Ve skupině marockého filmu se pracuje s mezikulturní problematikou a také mezinárodní tým marocko francouzských a marocko holandských filmů je odrazem mezikulturní výměny. U tance je to pak mezinárodní složení umělců, nebo naopak představení souborů, které se věnují národním tancům jiných kultur. V koncertech je tato spolupráce nejživější a to jak v oblasti mezinárodní spolupráce mezi umělci, tak zejména v mísení různých folklórních žánrů. Divadelní oblast tuto mezikulturní výměnu splňuje u některých inscenací jejich tématy a v oblasti divadelních skupin, ve kterých vystupují cizinci žijící v Německu.

5. Výhodné ceny vstupného, které si může dovolit každý.

Jak bylo v oddíle „ceny vstupného“ popsáno, tato skutečnost platí pouze z části. Plnocenné vstupné je opravdu v rámci frankfurtských poměrů, ale studentské vstupné je častokrát i třikrát vyšší než průměrná cena studentského lístku.

6. Srdcem divadla je činohra s polovinou všech představení.

I pokud budeme za činohru (Sprechtheater) považovat všechny akce zařazené do skupiny „divadlo“, tak toto tvrzení nesouhlasí, protože i přes skutečnost, že v tomto žánru bylo uvedeno nejvíce akcí ze všech skupin (31), tak nedosahuje poloviny všech uvedených programů, kterých bylo celkem sedmdesát jedna plus šest nezařazených akcí.

7. Profesionální jeviště s dobrým technickým vybavením.

Toto tvrzení je v naprostém rozporu se skutečností. Prostory divadla byly původně určeny pro koncertní sál a ani následná rekonstrukce tento fakt zdaleka

nepotlačila. Jevišťe má rozměry pouhých 6,5 krát 6,5 metrů a hlavně kromě opony a základního osvětlení není nijak technicky vybavené. Postrádá např. propadlo, ale nejvýraznějším nedostatkem je absence tahů. To má na dramaturgii zde uváděných akcí jasný dopad, protože žádná technicky náročnější inscenace zde není proveditelná. I v představeních zde uváděných se tento vážný nedostatek projevuje nesmírně omezenou scénografií.

8. Prostor divadla je vhodný pro pořádání firemních a soukromých akcí s kulturním programem, nebo bez něj a dále s cateringem, nebo bez cateringu.

Jeden z důležitých příjmů pro divadlo jsou ceny z pronájmů a to nejenom pro pořádání kulturních, ale také společenských akcí. Vedení divadla si je toho dobře vědomo a tak pro tyto příležitosti také nabízí catering. Tato variabilita prostoru má však i negativní dopad na tradiční kulturní akce, protože je hlediště vybaveno kancelářskými židlemi, které je snadné přemístit a doplnit stoly pro účely společenských akcí. Je však jasné, že během představení nejsou tyto židle a zvláště jejich umístění ve stejné výšce zcela ideální.

9. Divadlo s vysokou uměleckou úrovní.

Tento závěrečný bod je také velmi sporný. Některé zde uváděné programy jsou umělecky pokleslé a navíc se zde projevuje dramaturgický rozpor ve směřování divadla. Některé akce jsou určeny pro masové publikum bez intelektuálních nároků a slouží pouze prvoplánově k pobavení, ale v kontrastu s tím se zde uvádějí inscenace divácky náročné. Tato nekonkrétní dramaturgie hraje, dle mého názoru, zcela zásadní roli v problémech, které divadlo má. Není zde totiž vůbec jasné, jaký divák je zde očekáván a tím se také potvrzuje, že není možné vést dramaturgii pouze na základě kulturních skupin. Národnost diváka totiž není dostatečné specifikum pro dramaturgické směřování, ale dominantní zde nadále zůstává řazení podle divácké náročnosti.

Při výčtu tolika sporných bodů, které jsou pro chod divadla zcela zásadní, se nabízí otázka, zda je vůbec další fungování tohoto divadla přínosné. Domnívám se, že je zcela nutné provést základní změny ve vedení divadla a zejména v jeho dramaturgii. Bez těchto změn je totiž jasné, že divadlo nebude pro potencionální diváky dostatečně zajímavé, aby se udrželo v chodu a nejspíše zanikne. Tím by také zanikl tento mimořádný koncept mezinárodní scény.

Prameny a literatura

Dvořák, Jan. *Kreativní management pro divadlo*. Praha: Pražská scéna, 2004.

Dvořák, Jan. *Malý slovník managementu divadla*. Praha: Pražská scéna, 2005.

<http://alasyolas.com/> (citováno 25. 2. 2014)

<http://diekäs.de/> (citováno 16. 3. 2014)

[http://frankfurt.de/sixcms/detail.php?id=3877&_ffmpar\[_id_eltern\]=2811](http://frankfurt.de/sixcms/detail.php?id=3877&_ffmpar[_id_eltern]=2811) (citováno 17.2. 2014)

<http://frankfurt.teatrumvii.de/stuecke/der-dieb-von-bagdad-2/> (citováno 26. 2. 2014)

http://tanzlabor21.de/Deutsch/Projektensemble_PET/Andere_Nachwuchsformate_2/Aerowaves/ (citováno 17. 3. 2014)

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=OBY5092PU_OK&&kapitola_id=743 (citováno 17.2. 2014)

<http://www.aerowaves.org/info/aerowaves-history/> (citováno 17. 3. 2014)

<http://www.alteoper.de/de/die-alte-oper/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.ankata.de/> (citováno 23. 2. 2014)

<http://www.aydinisik.com/Willkommen.html> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.barrelhouse-jazzband.com/band.php> (citováno 26. 2. 2014)

http://www.bbc.co.uk/films/2003/07/22/historias_minimas_2003_review.shtml (citováno 21. 2. 2014)

<http://www.britishtheatreguide.info/otherresources/fringe/fringe07-46.htm#O> (citováno 25. 2. 2014)

http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/krajpubl/101421-13-r_2013-xa (citováno 17. 2. 2014)

<http://www.daysofrespect.de/archiv.html> (citováno 17. 3. 2014)

<http://www.daysofrespect.de/philo.html> (citováno 16. 3. 2014)

<http://www.diekomoedie.de/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.efilmcritic.com/review.php?movie=6919&reviewer=403> (citováno 21. 2. 2014)

<http://www.english-theatre.de/> (citováno 16. 3. 2014)

<http://www.etberlin.de/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.fabianoborges.net/> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.fritzremond.de/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.interkulturelle-buehne.de/index.html> (citováno 16. 3. 2014)

<http://www.iprpraha.cz/cs/clanek/431/porovnani-prahy-se-stredoevropskymi-mesty-podle-vybranych-ukazatelu-2011> (citováno 17.2. 2014)

<http://www.kosova-sot.info/kulture/-kucka-fiton-3-cmimet-kryesore-ne-ditet-e-komedise-shqiptare> (citováno 22. 2. 2014)

<http://www.maggid.be/?mod=bio> (citováno 25. 2. 2014)

<http://www.mike-aydin.com/Nord-S%C3%BCd.html> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.mikemcalpine.com/> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.mousonturm.de/web/de/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.oper-frankfurt.de/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.russisches-theater.de/> (citováno 18. 3. 2014)

http://www.russkaja-szena.de/Russkaa_scena.html (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.screendaily.com/minimal-stories-historias-minimas/4010645.article> (citováno 21. 2. 2014)

<http://www.schauspiel frankfurt.de/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.starke-stuecke.net/index.php?id=16> (citováno 17. 3. 2014)

<http://www.statistik-hessen.de/themenauswahl/bevoelkerung-gebiet/landesdaten/auslaendische-bevoelkerung-in-hessen/staatsangehoerigkeiten/index.html> (citováno 17.2.2014)

<http://www.tallercito.de/> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.tellatale.eu/> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.theatre-anima.de/content/frame.html> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.tiyatrom.de/index.html> (citováno 18. 3. 2014)

<http://www.trumpetmeetsorgan.de/beschreibung#biografien> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.tumanishvilitheatre.ge/en/index.html> (citováno 25. 2. 2014)

<http://www.youtube.com/watch?v=mlMoOzO6ve8> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/857120/#moreinfo> (citováno 25. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/868120/#moreinfo> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/870120/#moreinfo> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/872120/#moreinfo> (citováno 25. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/873120/#moreinfo> (citováno 25. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/874120/#moreinfo> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/877120/#moreinfo> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/878120/#moreinfo> (citováno 22. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/879120/#moreinfo> (citováno 26. 2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/880120/#moreinfo> (citováno 23.2. 2014)

<http://www.ztix.de/event.php/884120/#moreinfo> (citováno 23. 2. 2014)

https://www.freschekeller.de/e-trolley/page_2254/index.html (citováno 20. 2. 2014)

Kulturamt der Stadt Frankfurt am Main. *Evaluation der Freien Theaterszene in Frankfurt am Main: Abschlussbericht der Perspektivkommission im Auftrag des Kulturamtes der Stadt Frankfurt am Main*. Frankfurt am Main: Kulturamt der Stadt Frankfurt am Main, 2012.

Kulturamt der Stadt Frankfurt am Main. *Kurzprofile der aus dem Kulturretat der Stadt Frankfurt am Main institutionell geförderten Organisationen*. Frankfurt am Main: Kulturamt der Stadt Frankfurt am Main, 2009.

Kulturamt der Stadt Frankfurt am Main. *Richtlinien zur Förderung von Theatern außerhalb der Städtischen Bühnen in Frankfurt am Main (Theater, Theatergruppen, Tanztheatergruppen)*. Frankfurt am Main: Kulturamt der Stadt Frankfurt am Main, 2009.

Stadt Frankfurt am Main - Der Magistrat - Bürgeramt, Statistik und Wahlen (Hrsg.). *Statistisches Jahrbuch Frankfurt am Main 2013*. Frankfurt am Main: Stadt Frankfurt am Main - Der Magistrat - Bürgeramt, Statistik und Wahlen (Hrsg.), 2013.

Útvar rozvoje hl. m. Prahy, Odbor strategické koncepce. *Porovnání Prahy se středoevropskými městy podle vybraných ukazatelů*. Praha: Útvar rozvoje hl. m. Prahy, Odbor strategické koncepce, 2012.

Přílohy

Příloha č. 1

Část e-mailové komunikace s ředitelem divadla J. H. Mayerem

Jan H. Mayer Int. Theater (Jan.Mayer@Internationales-Theater.de)
AW: Re: AW: Bachelorarbeit
12. 1. 2014, 8:14:58
Komu: koudelkovasimona@seznam.cz
g

Hallo Simona Koudelkova,

jeder Student erhält bei uns eine Ermäßigung auf den normalen Eintrittspreis. Also auch Sie. Sie wissen sicherlich, dass wir ein Gastspieltheater sind. Wir laden fertige Gastspiele ein. Die Dramaturgie wird daher von der jeweiligen Theater/Musikgruppe verantwortet.

Mit freundlichen Grüßen
Jan H. Mayer

Příloha č. 2

Dotazník umístěný na zdi facebookové skupiny studentů TFM Göthe Universität ve Frankfurtu am Main. Počet členů skupiny 159, počet účastníků dotazníku 10.
viz následující strana

Teilnehmer	1. Alter:	2. Nationalität:	2. Bist du Student oder Absolvent des Instituts TFM?	3. Wenn nein, welches Fach hast du studiert?
1	33	deutsch	ja	
2	22	deutsch	ja	
3	29	deutsch tschechisch	ja	
4	28	deutsch	ja	
5	26	deutsch	ja	
6	25	deutsch	ja	
7	22	deutsch	ja	
8	22	deutsch	ja	
9	31	deutsch/russisch	ja	
10	21	deutsch	Ja	

Teilnehmer	4. Welche Frankfurter Bühne würdest du zum Besuch empfehlen (und warum)?	5. Kennst du Frankfurter Bühne oder Festivals, die sich dem internationalen Theater widmen?	6. Hast du über die Bühne „Das Internationale Theater“ gehört?	7. Hast du diese Bühne schon einmal besucht?
1	Schauspiel, Landungsbrücken, English Theatre	ja, das Frankfurt English Speaking Theatre	ja	ja
2	Mousonturm, internationale, anspruchsvolle und pfiffige Stücke	Ich kenne die Frankfurter Bühne nicht. Das 'Theater der Welt' in Mannheim sowie das 'Neue Stücke aus Europa'-Festival in Wiesbaden widmen sich dem internationalen	nein	nein
3	Schauspiel Frankfurt, weil ich die anderen nicht wirklich kenne und auch nicht wirklich sehenswert empfinde	Nein	ja	nein
4	Schauspiel Frankfurt, aufgrund der Atmosphäre und Qualität der Aufführungen	Internationale Bühne, 'Starke Stücke'	ja	nein
5	Die dramatische Bühne, weil sie auch Tragödien eine komische Note verleiht.	Nein	nein	nein
6	Das English Theatre, da hier internationale Produktionen gezeigt werden (zumindest aus dem englischsprachigen Raum), wegen des hohen Unterhaltungswerts (z.B. werden auch Musicals gezeigt) und weil die Schauspieler Englisch-Muttersprachler sind (hat Authentizität und man trainiert das engl. Hörverständnis).	Nein, wahrscheinlich auch weil mein Interessenschwerpunkt nicht bei Theaterwissenschaft liegt.	nein	nein
7	Ich gehe nicht viel ins Theater, aber wenn dann in das Schauspiel.		nein	nein
8	Das Schauspiel Frankfurt, weil es relativ günstig ist und dafür recht gute Sachen auf die Beine stellt und weil es die prominentesten Stücke spielt. , Das Gallustheater, weil es erstaunlich vielfältige Stücke anbietet	nein.	nein	nein
9	schauspiel, mousonturm		ja	ja
10	Schauspiel Frankfurt - renommierte Schauspieler_innen und Regisseur_innen, Aufführungen werden auch oft in den Seminaren behandelt (und empfohlen)	English Theatre	ja	nein

Teilnehmer	9. Wenn ja, besuchst du diese Bühne regelmäßig? (wenn ja, wie oft)	10. Was reizt dich zu diesem Besuch, oder was entmutigt dich davon?	11. Denkst du, dass diese Bühne für Frankfurter Theaterraum wichtig ist?	12. Spezielle Frage: Falls du Das Internationale Theater Frankfurt kennst, welche Meinung hast du über diese Bühne?
1	Nein	Ich gehe hin, wenn ich jemanden kenne, der Auftritt	unbedingt!	Ich finde es toll, dass es eine internationale Plattform für Konzerte, Performances, Lesungen und Theater gibt!
2				
3		Mich entmutigt mein Mangel an Zeit	Ja	
4		Ich kann mir gut vorstellen, dort einmal eine Vorstellung zu besuchen. Mich würden vor allem Stücke auf Englisch und Französisch reizen, da ich auf diese Weise Theater genießen und meine Sprachkenntnisse trainieren könnte.	Ja, da Frankfurt eine sehr multikulturelle Stadt ist und das Internationale Theater dazu beiträgt, dass sich ausländische Mitbürger in ihrer Muttersprache unterhalten lassen können. Zudem ist es für Touristen und Gäste auch ein Erlebnis. Für deutschstämmige Frankfurter ist es zudem eine Möglichkeit, ihre Sprachkenntnisse auf wunderbare Weise zu erweitern und zu festigen. Das Auftreten internationaler Künstler gibt Besuchern zudem die Chance, die Theaterkultur anderer Länder zu erleben.	
5		Internationales Theater	Ja.	Kann ich noch nicht sagen.
6				
7				
8			Eine Bühne, die internationales Theater macht ist in jedem Theaterraum wichtig, um einen gewissen kulturellen Austausch zu geben und um neue oder fremde Eindrücke zu bekommen	
9	nein			
10		Man hört nicht so viel darüber, keine Ahnung, woher man Programme bekommen könnte oder Internetpräsenz oder so, sind einfach nicht sonderlich präsent	Weiß nicht	